

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

**Durum Tahmin
SOYA
2021**

TARIMSAL EKONOMİ ve POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ

TEPGE

Durum ve Tahmin

SOYA

2021

Hazırlayan

Seda DEMİRCAN

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü

seda.demircan@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 348
ISBN: 978-625-8451-15-3

©TEPGE
Her Hakkı Saklıdır

Aralık: 2021

İletişim:
T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833
Faks: 0312 287 5458

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen “ 2017 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması ” na aittir.
(<http://www.tarimormaninsan.com/img/9-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/ikincilik-odulu-irfan-cimen.jpg>)

ÖNSÖZ

Enstitümüz araştırmacıları tarafından hazırlanan “**Durum ve Tahmin**” raporları; bir yandan temel bilgi ve veri tabanı oluşturulmasını sağlarken, diğer yandan da sektördeki gelişmeleri yakından izleyerek sektör paydaşlarını bu gelişmelerden zamanında ve doğru bir şekilde haberdar ederek bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu raporlarda dünya ve Türkiye’de; bitkisel ürünlerin bir önceki yıla ait üretim, kullanım, ihracat, ithalat, yılsonu stokları ve fiyatlarında ortaya çıkan gerçekleşmeler “**Durum**”; içinde bulunulan yıla ait gerçekleşen fakat tam netleşmeyen gelişmeler “**Tahmin**”; bir sonraki yıla ait muhtemel gelişmeler ise “**Öngörü**” adı altında sistematik olarak incelenmektedir.

Türkiye’de yağlı tohum üretiminin yetersizliği, endüstriyel kullanım potansiyeli ve buna bağlı olarak her yıl ithalata ödenen döviz tutarları düşünöldüğünde; temel politikaların oluşturulmasında bu rapor önemli katkıları sağlayacaktır.

Raporu hazırlayan Sayın Seda Demircan’a emeklerinden dolayı teşekkür eder, raporun sektör paydaşlarına faydalı olmasını dilerim.

Muhammet DURMUŐ
Enstitü Müdür V.

İÇİNDEKİLER

TABLolar DİZİNİ.....	ii
EK TABLOLAR DİZİNİ.....	ii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	iii
ÖZET.....	iv
DÜNYADA DURUM 2019/2020.....	1
Üretim ve Ekim Alanı.....	1
Dış Ticaret.....	3
Tüketim ve Stoklar.....	4
DÜNYADA TAHMİN: 2020/21.....	5
Üretim ve Ekim Alanı.....	5
Dış Ticaret.....	5
Tüketim ve Stoklar.....	8
DÜNYADA ÖNGÖRÜ: 2021/22.....	9
Üretim ve Ekim Alanı.....	9
Dış Ticaret.....	9
Tüketim ve Stoklar.....	10
TÜRKİYE'DE DURUM: 2019/20.....	11
Üretim ve Ekim Alanı.....	11
Dış Ticaret.....	13
Kullanım ve stoklar.....	13
TÜRKİYE'DE TAHMİN: 2020/21.....	15
Üretim ve Ekim Alanı.....	15
Dış Ticaret.....	16
Kullanım ve stoklar.....	17
TÜRKİYE'DE ÖNGÖRÜ: 2021/22.....	18
EK TABLOLAR.....	19
KAYNAKLAR.....	43

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Dünya soya arz ve kullanımı.....	4
Tablo 2. Türkiye soya arz ve kullanımı	12
Ek Tablo 1.Dünyada başlıca yağlı tohumların arzı ve dağılımı.....	20
Ek Tablo 2. Dünyada başlıca bitkisel yağların arzı ve dağılımı.....	21
Ek Tablo 3. Dünyada başlıca küspelerin arzı ve dağılımı.....	22
Ek Tablo 4. Ülkeler itibarıyla dünya soya ekim alanları.....	23
Ek Tablo 5. Ülkeler itibarıyla dünya soya verim.....	23
Ek Tablo 6. Ülkeler itibarıyla dünya soya verileri.....	24
Ek Tablo 7. Ülkeler itibarıyla dünya soya yağı verileri.....	25
Ek Tablo 8. Ülkeler itibarıyla dünya soya küspesi verileri.....	26
Ek Tablo 9. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ithalat miktarı.....	27
Ek Tablo 10. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ithalat değeri.....	27
Ek Tablo 11. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ihracat miktarı.....	28
Ek Tablo 12. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ihracat değeri.....	28
Ek Tablo 13. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ham yağı ithalat miktarı.....	28
Ek Tablo 14. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ham yağı ithalat değeri.....	29
Ek Tablo 15. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ham yağı ihracat miktarı.....	29
Ek Tablo 16. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ham yağı ihracat değeri.....	30
Ek Tablo 17. Ülkelere göre Türkiye'nin soya rafine yağı ithalat miktarı.....	30
Ek Tablo 18. Ülkelere göre Türkiye'nin soya rafine yağı ithalat değeri.....	31
Ek Tablo 19. Ülkelere göre Türkiye'nin soya rafine yağı ihracat miktarı.....	31
Ek Tablo 20. Ülkelere göre Türkiye'nin soya rafine yağı ihracat değeri.....	32
Ek Tablo 21. Ülkelere göre Türkiye'nin soya küspesi ithalat miktarı.....	32
Ek Tablo 22. Ülkelere göre Türkiye'nin soya küspesi ithalat değeri.....	33
Ek Tablo 23. Ülkelere göre Türkiye'nin soya küspesi ihracat miktarı.....	33
Ek Tablo 24. Ülkelere göre Türkiye'nin küspesi ihracat değeri.....	34
Ek Tablo 25. Aylar itibarıyla Türkiye'nin soya tohumu, ham ve rafine yağı ve küspe ithalat miktarı...	35
Ek Tablo 26. Aylar itibarıyla Türkiye'nin soya tohumu, ham ve rafine yağı ve küspe ithalat değeri...	36
Ek Tablo 27. Aylar itibarıyla Türkiye'nin soya tohumu, ham ve rafine yağı ve küspe ihracat miktarı...	36
Ek Tablo 28. Aylar itibarıyla Türkiye'nin soya tohumu, ham ve rafine yağı ve küspe ihracat değeri....	37
Ek Tablo 29. Yıllar itibarıyla Türkiye soya üretici fiyatları.....	38
Ek Tablo 30. Dünya soya ihraç fiyatları.....	39
Ek Tablo 31. Dünya soya küspesi ihraç fiyatları.....	40
Ek Tablo 32. Türkiye soya arz ve kullanım.....	41
Ek Tablo 33. Genel Ticaret Sistemine göre Türkiye soya ve soya ürünleri dış ticareti.....	42
Ek Tablo 34. Dış ticarete konu olan soya ve ürünlerinin GTİP kodları.....	42
Ek Tablo 35. Soya ve türevlerine ilişkin gümrük vergisi uygulamaları.....	42

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Küresel soya ekim alanı ve üretiminde önemli ülkelerin payları (2019/20).....	2
Şekil 2.Küresel soya ithalatında önemli ülkelerin payları (2019/20).....	3
Şekil 3.Küresel soya ihracatında önemli ülkelerin payları (2019-20).....	3
Şekil 4.Küresel soya ekim alanı ve üretim tahminlerinde önemli ülkelerin payları (2020/21).....	5
Şekil 5.Küresel soya ihracat tahminlerinde önemli ülkelerin payları (2020/21).....	6
Şekil 6. Küresel soya ithalatı tahminlerinde önemli ülkelerin payları (2020/21).....	6
Şekil.7. Dünya soya ihraç fiyatları.....	7
Şekil 8. Dünya soya küspesi ihraç fiyatları	8
Şekil 9. Küresel soya ekim alanı ve üretim öngörülerinde önemli ülkelerin payları (2021/22).....	9
Şekil 10.Küresel soya ihracat öngörülerinde önemli ülkelerin payları (2021/22)	10
Şekil 11. Küresel soya ithalat öngörülerinde önemli ülkelerin payları	10
Şekil 12. Yıllar itibariyle Türkiye soya ekili alan, üretim ve verim değerleri.....	11
Şekil 13.2019 Yılı İller itibariyle soya ekim alanları.....	12
Şekil 14.2019 Yılı İller itibariyle soya üretim alanları.....	12
Şekil.15. Türkiye'nin soya ithalatında önemli ülkelerin payları (2019/20).....	13
Şekil.16. Türkiye'nin soya ihracatında önemli ülkelerin payları (2019/20).....	13
Şekil 17. İller itibariyle soya ekim alanları (2020).....	15
Şekil 18.İller itibariyle soya üretim alanları (2020).....	16
Şekil.19.2020/21 sezonu Türkiye'nin soya ithalatı tahmininde önemli ülkelerin payları (2020/21)	16
Şekil.20. 2020/21 sezonu Türkiye'nin soya ithalatı tahmininde önemli ülkelerin payları (2020/21).....	16

ÖZET

Durum: 2019/2020

Dünya soya üretimi 339,7 milyon tona düştü.
Dünya soya ithalatı 165 milyon tona yükseldi.
Dünya soya ihracatı 165 milyon tona yükseldi.
Dünya toplam soya arzı 619 milyon tona yükseldi.
Türkiye soya üretimi 150 bin tona yükseldi.
Türkiye soya ithalatı 3 milyon tona yükseldi.
Türkiye soya arzı: 3,2 milyon tona yükseldi.

Tahmin: 2020/21

Dünya soya üretiminin %7,3 artarak 363,2 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir.
Dünya soya ithalatının %0,5 oranında artarak 166,2 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir.
Dünya soya ihracatının %0,08 oranında azalarak 164,7 milyon tona düştüğü tahmin edilmektedir.
Dünya toplam soya arzının %1,09 oranında artarak 625,8 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir.
Türkiye soya üretiminin %3,3 oranında artarak 155 bin tona yükseldiği tahmin edilmektedir.
Türkiye soya ithalatının değişmeyerek 3 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir.
Türkiye toplam soya arzının 3,2 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir.

Öngörü: 2021/22

Dünya soya üretiminin %5 oranında artarak 383,6 milyon tona yükseleceği öngörülmektedir.
Dünya soya ithalatının %2,9 oranında artarak 170 milyon tona yükseleceği öngörülmektedir.
Dünya soya ihracatının %0,8 oranında artarak 172 milyon tona yükseleceği öngörülmektedir.
Dünya toplam soya arzının %4 oranında artarak 650,4 milyon tona düşmesi öngörülmektedir.
Türkiye soya üretiminin %13 oranında artarak 175 bin tona yükseleceği öngörülmektir.

DÜNYADA DURUM 2019/20

2019/20 sezonunda üretimde azalma olsa da soya arzında azalma olmadığı belirtilmiştir. Dünyada 2019/20 sezonunda 123 milyon hektar alandan yaklaşık 340 milyon ton soya elde edilmiştir. Söz konusu sezonda küresel tüketim 358 milyon ton, yılsonu stokları yaklaşık 95 milyon ton olmuştur.

Soya bitkisi (% 18-20 oranında) yağ içeriğiyle yağ bitkisi olarak biliniyor olsa da, aslında yüksek (% 40-45) protein oranı ile insan ve hayvan beslenmesinde kullanımı yönüyle de gündeme gelmesi gereken önemli ve güncel bir bitkidir. Hem hayvan hem de insan beslenmesinde yoğun bir şekilde kullanılan ve besin değeri oldukça yüksek olan soya, genellikle ekstrüzyon işleminden geçirilmekte, yağ ve küspe olarak ayrılarak değerlendirilmektedir. Soya fasulyesi küspesi, özellikle kanatlı yem ve büyükbaş hayvan yemi üretiminde önemli bir yere sahiptir. Çiftlik hayvanlarının rasyonlarını dengelemek, amino asit açıklarını tamamlamak amacıyla kullanılan soya küspesi, yüksek derecede sindirim derecesine sahip bir üründür. Soya, tüm dünyada yem endüstrisinin temel protein kaynağı olduğu için, yılın her günü stratejik olarak ticarete konu olan bir yem ham maddesidir. Soya fasulyesi menşeinin Çin ve en çok yetiştirildiği alanların her ne kadar Asya ülkeleri olduğu bilinse de, günümüzde soya tarımı bakımından öne çıkan ülkelerin başında Amerika Birleşik Devletleri ve Brezilya yer almaktadır. Soya bitkisi, farklı iklim bölgelerine uyumlu olduğundan dünyanın pek çok yerinde yetiştirilmektedir. Ancak en iyi verim, Mayıs-Eylül ayları arasında sıcaklığın 25°C olduğu iklimlerde alınmaktadır. 18°C'nin altındaki ve 40°C'nin üstündeki sıcaklıklar, soyanın gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bir baklagil bitkisi olarak soyanın toprağa azot kazandırarak kendisinden sonra ekilecek olan ürünlerde verimi arttırdığı ve gübre tasarrufu sağladığı da belirtilmektedir. Bu yüzden soya, ekim

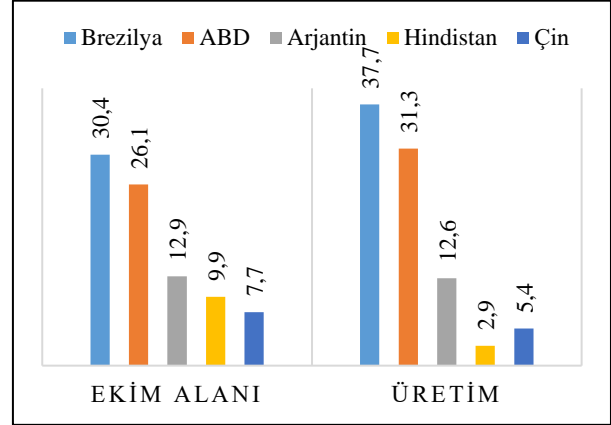
nöbeti için de en uygun bitkilerden birisi olarak nitelendirilmektedir. Kolay ulaşılabilen, lezzetliliği fazla; lizin, metionin ve treonin açısından içeriği zenginleştirilmiş soya küspesi, kıymetli bir protein hammaddesidir (Nurgül, 2018). Bu nedenle soya yağsız unu özellikle kümes ve küçükbaş hayvanları, süt ve besi sığırları rasyonlarında protein kaynağı olarak kullanılmakta olan besleyici tahıl mahsulü soya, yağ ve yem dışında birçok biyoyakıt, süt, sos ve et gibi gıdaların üretiminde kullanılmaktadır. Soya gıda endüstrisi dışında, biyodizel, mürekkep, plastikleştirici, kreyon, boya ve mum yapımında da kullanılır. Dünya soya üretiminin büyük bir bölümü Amerika Birleşik Devletleri, Brezilya ve Arjantin tarafından gerçekleştirilmektedir. Soya üretim sezonu önemli soya üreticisi olan ülkeler arasında farklılık gösterdiğinden, soya arzı bir yıla yayılmaktadır. Brezilya'nın soya hasadı Mart ve Nisan arasında gerçekleşirken, Arjantin'in hasadı Nisan ve Haziran ayları arasında, Amerika Birleşik Devletleri soya hasadı ise Eylül ayından Kasım ayına kadar yayılmaktadır. COVID-19'un negatif etkileri 2020 yılının başlarında piyasada bazı aksaklıklara yol açsa da, genel olarak küresel yağlı tohum ürünleri piyasaları üzerindeki genel etkisinin sınırlı olduğu görülmektedir.

Üretim ve Ekim Alanı

2019/20 üretim sezonunda dünyada toplam 577 milyon ton yağlı tohum üretimi gerçekleşmiştir. Bu sezonda gerçekleşen soya üretimi ise 340 milyon ton olup, toplam yağlı tohum üretiminin %59'unu oluşturmaktadır (Ek Tablo 1). USDA verilerine göre 2019/2020

üretim sezonunda dünya soya verimi 2,77 ton/ha olarak belirtilmiştir. 2019/20 üretim sezonunda soya üretimi bir önceki sezona göre Güney Amerika'da yaşanan kuraklık sebebiyle %6 oranında azalmıştır. Amerika kıtası, dünya soya fasulyesi üretiminin % 85'ten fazlasını gerçekleştirmektedir. 2019/20 sezonu itibarıyla Brezilya, Amerika Birleşik Devletleri, ve Arjantin'in dünya soya üretiminden aldıkları pay sırasıyla; %37,7, %31,3, %12,6'dır. Brezilya hem bölgedeki hem de dünyadaki en büyük soya fasulyesi üreticisi konumundadır. USDA verilerine göre; Brezilya, 2019/20 sezonunda 128,5 milyon ton soya fasulyesi üretimi gerçekleştirmiştir. Küresel soya üretiminde Brezilya'yı 96,6 milyon tonla Amerika Birleşik Devletleri takip etmektedir. 2019/20 sezonunda Arjantin, 48,8 milyon tonla dünyadaki üçüncü büyük soya üreticisi konumunda bulunmaktadır. 2019/20 üretim sezonunda dünya soya ekim alanları soya üretim alanlarıyla paralel oranda pay almış olup dünya soya ekim alanının %9,9'unu oluşturan Hindistan'ın üretimde 5. sıradaki %5,4 paya sahip Çin'den sonra geldiği görülmektedir. 2019/20 üretim sezonunda dünya soya ekim alanlarının %30,4'ünü Brezilya, %26,1'ini Amerika Birleşik Devletleri, %12,9'unu Arjantin, %9,9'unu Hindistan ve %7,7'sini Çin oluşturmaktadır. 2019/20 sezonunda soya ekim alanları ve soya üretimi ön planda olan ülkelerin küresel payları Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Küresel soya ekim alanı ve üretiminde önemli ülkelerin payları (2019/20, %)

Kaynak: USDA, 2021

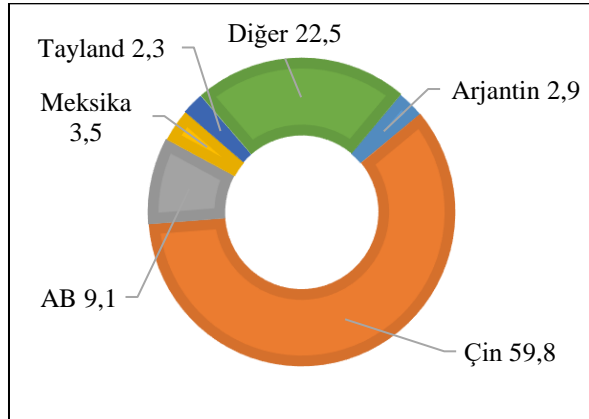
USDA verilerine göre 2019/20 üretim sezonunda gerçekleşen dünya soya üretiminin 312 milyon tonu soya yağı ve soya küspesi elde etmek amacı ile kırma ayrılmıştır. Dünya soya yağı ve soya küspesi üretiminde kırma teknolojisi nedeniyle, Çin ilk sırada gelmektedir. 2019/20 üretim sezonu verilerine göre, işleme amacı ile kırma ayrılan soya miktarında Çin, 92 milyon tonla ilk sırada yer almaktadır. Çin'i 59 milyon tonla Amerika Birleşik Devletleri, 47 milyon tonla Brezilya, 38 milyon tonla Arjantin izlemektedir. 2019/20 üretim sezonunda üretilen 312 milyon ton soyadan, 59 milyon ton soya yağı ve 245 milyon ton soya küspesi elde edilmiştir. Dünya soya yağı üretiminde ilk sırayı %28,2 oranla Çin almıştır.

Dünya soya yağı üretiminde diğer önemli ülkelerden Amerika Birleşik Devletleri'nin payı %19,4, Brezilya'nın payı %15,5 ve Arjantin payı ise %13,2'dir. Soya küspesi üretiminde ise en önemli ülkeler Çin, Amerika Birleşik Devletleri, Brezilya ve Arjantin'dir. 2019/20 üretim sezonunda dünya soya küspesi üretiminde %29,3 üretim payıyla Çin ilk sırada yer almıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Brezilya ve Arjantin'in soya küspesi üretim payları sırasıyla %18,7, %14,6 ve %12'dir.

Dış Ticaret

USDA 2021 Eylül ayı verilerine göre 2019/20 sezonunda küresel soya ithalatında %13,1 oranında artış yaşanmıştır. 2019/20 üretim sezonu dünya soya ithalatı yaklaşık 165 milyon tondur. Küresel soya ithalatında ilk sırada yer alan ülkeler Çin, AB ve Meksika'dır. Bu üç ülke küresel soya ithalatının %72,2'sini gerçekleştirmiş olup, ithalat payları sırasıyla %59,8, %9 ve %3,5'dir. Bu sezonda AB gerçekleştirdiği 26,3 milyon ton soya küspesi ithalatı ile ilk sıradaki yerini korumuştur. AB, bitkisel yağ üretiminde kendi kendine yeterli konumda olmasına rağmen, protein açığı nedeniyle dünya soya küspesi ithalatında ilk sırada yer almaktadır (McFarlane ve O'Connor, 2015). 2019/20 sezonunda soya ithalatında ön planda olan ülkelerin küresel payları Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Küresel soya ithalatında önemli ülkelerin payları (2019/20, %)

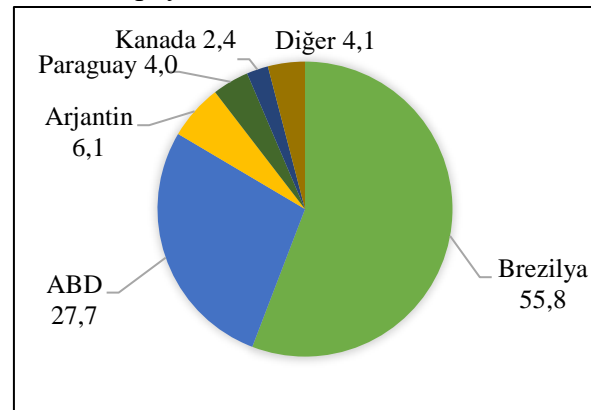
Kaynak: USDA, 2021

USDA 2019/20 üretim sezonu verilerine göre küresel soya ihracatında ise %10,8 artış yaşanmıştır.

Küresel soya ihracatında başlıca ülkeler Brezilya, Amerika Birleşik Devletleri, ve Arjantin'dir. Soya, Amerika Birleşik Devletleri'nin en önemli tarımsal ihracat ürünlerinin başında gelmektedir. 2019/20 üretim sezonunda dünyada gerçekleşen toplam soya ihracatı 165 milyon ton olup, bu

sezonda üretilen soyanın %49'u ihracata konu olmuştur. Dünya soya ihracatında lider konumda olan Brezilya ve Amerika Birleşik Devletleri'nin toplam soya ihracatında payları sırasıyla %55,8 ve %27,7'dir. Soya ihracatında diğer önemli bir ülke olan Arjantin'in soya ihracatındaki payı ise %6'dır. 2019/20 sezonunda soya ihracatı ön planda olan ülkelerin küresel payları Şekil 3'de verilmiştir.

Şekil 3. Küresel soya ihracatında önemli ülkelerin payları (2019/20, %)

Kaynak: USDA, 2021

Bu sezonda ihracata konu olan soya yağı miktarı 12,5 milyon ton iken, soya küspesi 68 milyon tondur (Ek Tablo 7-8). Dünya soya yağı ihracatında %44 pay ile Arjantin, soya yağı ithalatında ise %30,4 pay ile Hindistan ilk sırada yer almaktadır. 2019/20 üretim sezonunda soya küspesi ihracatının %41'ini Arjantin oluşturmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri soya fiyatları, mahsul beklentilerinin iyileştirilmesi nedeniyle 2019/20 üretim sezonu 2019 Temmuz ayının ortalarından itibaren düşüşe geçmiş, bu düşüş Eylül ayı sonuna kadar devam etmiş, Ekim ayından itibaren tekrar yükselmeye başlamıştır. 2019/20 sezonu Aralık ayında hem soya hem de soya küspesi ihracat fiyatları yükselmiştir. 2019/20 üretim sezonu soya fiyatları, COVID-19 salgınının küresel ekonomik faaliyetler üzerindeki etkisine dair derinleşen endişelere bağlı

olarak, 2020 Mart ayından itibaren düşmeye başlamıştır. Salgının etkileri Nisan, Mayıs aylarında da devam etmiştir. Ancak ihracat talebinde olumlu etkilerin öngörülmesiyle birlikte fiyatlar Haziran ayında tekrar artmaya başlamıştır.

Tüketim ve Stoklar

2019/20 üretim sezonunda dünya soya tüketimi 358 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Soya yağı, Çin bitkisel yağ tüketiminin %40'ından fazlasını oluşturmakta ve ülkenin soya işleme kapasitesi büyük ölçüde ithal edilen soyaya dayanmaktadır. Çin'in soya arzının yaklaşık dörtte üçü ithal edilen soyadan oluşmakta ve bunun %70'i ise işleme amaçlı kullanıma ayrılmaktadır (Anonymous, 2019). 2019/20 üretim sezonunda yaklaşık 57,2 milyon ton olan dünya soya yağı iç tüketiminin 17 milyon tonu Çin'e, 10 milyon tonu Amerika Birleşik Devletleri'ne, 8 milyon tonu Brezilya'ya ve 5

milyon tonu ise Hindistan'a aittir. 2019/20 sezonu USDA verilerine göre 240 milyon ton olan dünya soya küspesi tüketiminin yaklaşık 72 milyon tonu Çin, 34 milyon tonu Amerika Birleşik Devletleri ve 28 milyon tonu AB tarafından gerçekleştirilmiştir (Ek Tablo 8).

Soya kullanımını; kırım (küspe ve yağ oluşturmak amacı ile), gıda ve yem kullanımı oluşturmaktadır. Toplam kullanım ise kullanıma ihracat rakamlarının eklenmesiyle elde edilmektedir. USDA verilerine göre 2019/2020 sezonunda dünya soya arzı 619 milyon ton olarak gerçekleşmiş ve soya kullanımı yaklaşık 358 milyon ton olup, bu miktarın önemli bir kısmını soya yağı ve soya küspesi elde edilmek amacı ile kırma ayrılan soya oluşturmuştur.

2019/2020 sezonunda dünya soya başlangıç stokları 114 milyon ton olarak gerçekleşmiş ve soya bitiş stokları ise yaklaşık 96 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1. Dünya soya kullanım ve stokları (bin ton)

	2018/2019	2019/2020 (Durum)	2020/2021 (Tahmin)	2021/2022 (Öngörü)
ARZ				
Başlangıç Stokları	100.855	114.706	95.902	95.076
Üretim	361.328	339.734	363.273	384.422
İthalat	145.789	164.965	166.706	170.938
Toplam Arz	607.972	619.405	625.881	650.436
KULLANIM				
İşlenen	298.677	312.430	317.986	329.346
İhracat	148.938	165.059	165.743	173.173
Diğer Kullanım	45.651	46.014	47.076	49.023
Toplam Kullanım	344.328	358.444	365.062	378.369
Bitiş Stokları	114.706	95.902	95.076	98.894

Kaynak: USDA, 2021

DÜNYADA TAHMİN 2020/21

Dünyada 2020/21 sezonu soya üretiminin, büyük ölçüde Brezilya'nın üretimindeki artışa bağlı olarak, 127,8 milyon hektar alanda aylık 1 milyon ton artarak 363 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir. Küresel ithalatın yaklaşık 166 milyon ton, ihracatın 165 milyon ton, bitiş stoklarının ise 93 milyon ton olarak gerçekleştiği düşünülmektedir.

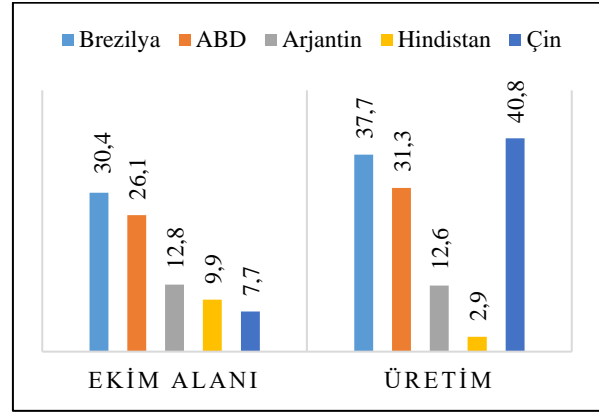
Dünya gıda sektörü üzerinde birçok etki yaratan COVID-19 süreci bakliyat ve yağlı tohum talebini de güçlendirmiştir. Evlerine kapanmak zorunda kalarak bilinçli beslenmeye yönelen tüketicinin bakliyat ve bitkisel yağ talebindeki büyüme yağlı tohum üretimine de yansımaktadır.

Üretim ve Ekim Alanı

Dünyada 2020/2021 döneminde yağlı tohum üretiminin 600 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. 2020/21 üretim sezonunda 127,8 milyon ha alanda 363,2 ton soya üretildiği tahmin edilmektedir (Ek Tablo 4-6). Soya üretim tahminlerinde bir önceki sezona göre %7 oranında artış olduğu görülmektedir. 2020/21 üretim sezonunda yapılan tahminlere göre; Brezilya, Amerika Birleşik Devletleri ve Arjantin'in küresel soya üretiminden aldıkları pay sırasıyla %37,7, %31,3 ve %12,6'dır. Brezilya'nın 2020/21 sezonu soya üretimini 138 milyon tona çıkardığı beklenmektedir. Arjantin soya üretiminin 2020/21 sezonunda 46,2 milyon tona gerilediği beklenmektedir. Arjantin'i 19,6 milyon tonla Çin, 9,9 milyon tonla Paraguay, 10,4 milyon tonla Hindistan'ın takip ettiği tahmin edilmektedir.

Toplamda 127,8 bin ha olan 2020/21 dünya soya ekim alanını ise %30,4 ile Brezilya, %26,1 ile Amerika Birleşik Devletleri, %12,8 ile Arjantin, %9,9 ile Hindistan ve %7,7 ile Çin'in oluşturduğu tahmin edilmektedir. 2020/21 sezonunda dünya soya ekiliş alanları ve üretimi tahminlerinde ön planda olan ülkelerin küresel payları Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. Küresel soya ekim alanı ve üretim tahminlerinde önemli ülkelerin payları (2020/21, %)

Kaynak: USDA, 2021

USDA tahminlerine göre 2020/21 üretim sezonunda kırma (işleme) ayrılan soya miktarı yaklaşık 316 milyon ton olup, bir önceki sezondan 4 milyon ton daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Kırma ayrılan soyadan yaklaşık 60 milyon ton soya yağı ve 250 milyon ton soya küspesi elde edildiği tahmin edilmektedir. 2020/21 sezonunda Çin'in 17 milyon ton ile soya yağı ve 74 milyon ton ile soya küspesi üretiminde liderliği devam ettirdiği tahmin edilmektedir.

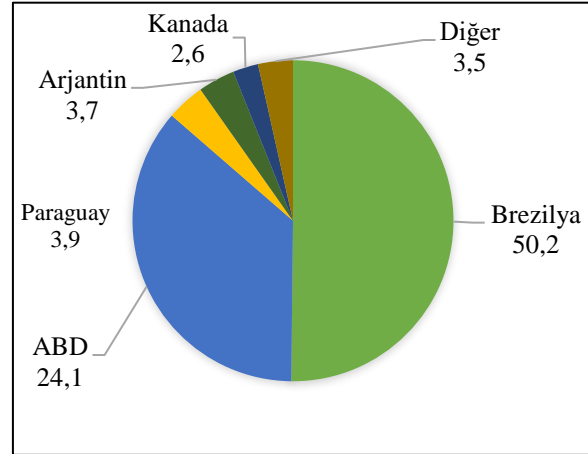
Dış Ticaret

2020 yılının ortalarından bu yana yağlı tohum, yağ ve un fiyatlarında gözlenen hızlı artış, esas olarak, Çin tarafından domuz sürüsünü beslemek için ithal edilen soya fasulyesine olan talepteki canlanmanın ve küresel arzdaki önemli bitkisel yağların sınırlı büyümesinin birleşik etkisinden kaynaklanmaktadır. Fiyatlardaki artış, birçok ülkede gıda fiyatları ve enflasyonu etkilemiş olup pandemi kaynaklı gelir kayıplarından kaynaklanan gıdaya erişim sorunlarını ağırlaştırmaktadır.

Yağlı tohum ticaret hacminin 1 milyon ton artarak 190 milyon tona ulaştığı tahmin edilmektedir. Özellikle Arjantin ve Brezilya soya fasulyesi ihracatının, azaldığı tahmin edilmektedir. 2020/21 üretim sezonunda Amerika Birleşik Devletleri'nin, en büyük soya fasulyesi ihracatçısı olan Brezilya ile rekabet etmeye devam ettirdiği tahmin edilmektedir. 2020/21 üretim sezonunda Çin, Meksika ve Amerika Birleşik Devletleri ise ithalatında ciddi bir değişiklik görülmeyen diğer pazarlar olarak tahmin edilmektedir.

2020/21 üretim sezonunda küresel soya ihracatının bir önceki sezona göre % 0,08 oranında bir düşüşle 164,7 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. 2020/21 üretim sezonunda küresel soya ihracatında Brezilya ve Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk iki sıradaki yerini koruduğu, toplamda küresel soya ihracatının %87,8'ini oluşturdukları tahmin edilmektedir. Bu dönemde bir önceki sezona göre Kanada soya ihracatında %17,9 ve Amerika Birleşik Devletleri soya ihracatında %34,5 oranlarında artış; buna karşın Brezilya soya ihracatında %10,4, Arjantin soya ihracatında %63 oranında düşüş olduğu tahmin edilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ihracat artışının, Brezilya ve Arjantin ülkelerindeki ihracat düşüşünü telafi ettiği tahmin edilmektedir. 2020/21 üretim sezonunda soya ihracat tahminlerinde ön planda olan ülkelerin küresel payları Şekil 5'te verilmiştir.

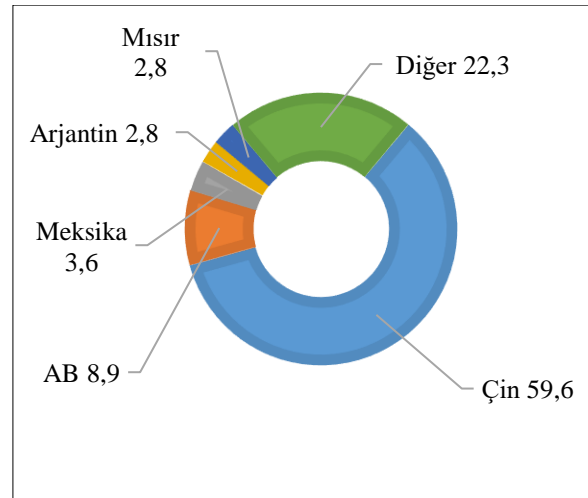
Şekil 5. Küresel soya ihracatı tahminlerinde önemli ülkelerin payları (2020/21, %)

Kaynak: USDA, 2021

2020/21 üretim sezonunda dünya soya ithalatının bir önceki sezona göre % 0,5 oranında azalarak 166,2 milyon tona çıktığı tahmin edilmektedir. Çin, küresel soya ithalat miktarında %59,6 pay ile liderliğini korumaktadır. Soya ithalatında bir önceki sezona göre en büyük artışın %4,5 ile Meksika ve %4,4 ile Tayland'da olduğu; en büyük azalışın ise %8,1 ile Mısır ve %1,5 ile Çin'de olduğu tahmin edilmektedir. 2020/21 sezonunda soya ithalat tahminlerinde ön planda olan ülkelerin küresel payları Şekil 6'da verilmiştir.

Şekil 6. Küresel soya ithalatı tahminlerinde önemli ülkelerin payları (2020/21, %)

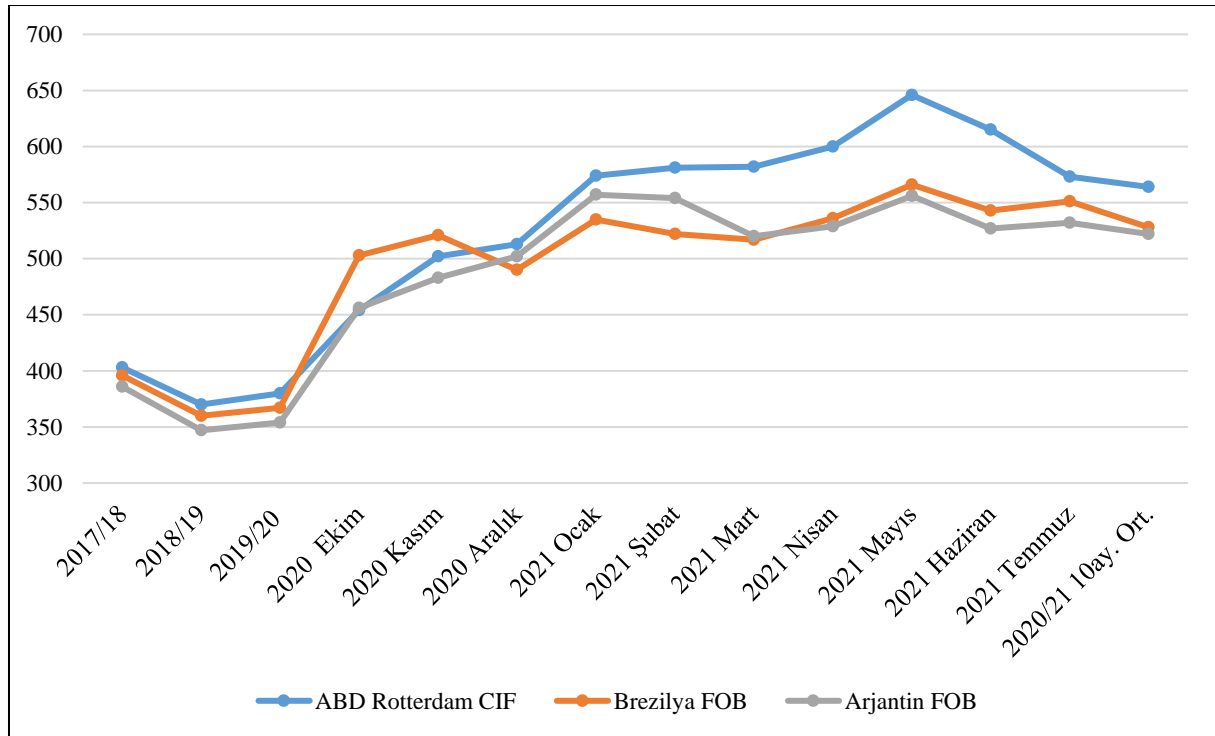
Kaynak: USDA, 2021

2020/21 üretim sezonunda ticarete konu olan soya yağı miktarının 12 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Dünya soya yağı ihracatında 6,2 milyon ton ile Arjantin (%52) ilk sırada gelirken, soya yağı ithalatında 3,7 milyon ton ile Hindistan (%30,8) ilk sırada yer almıştır.

2020/21 üretim sezonunda 63 milyon ton soya küspesi ithalatı ve yaklaşık 69 milyon ton soya küspesi ihracatının gerçekleştiği tahmin edilmektedir (Ek Tablo 8). 2020/21 üretim sezonunda soya küspesi ihracatının 28 milyon tonunu Arjantin'in (%41) gerçekleştirdiği tahmin edilmektedir. AB ise gerçekleştirdiği tahmin edilen 16,8 milyon ton (%26) soya küspesi ithalatı ile soya küspesi ithalatında ilk sıradaki yerini korumuştur.

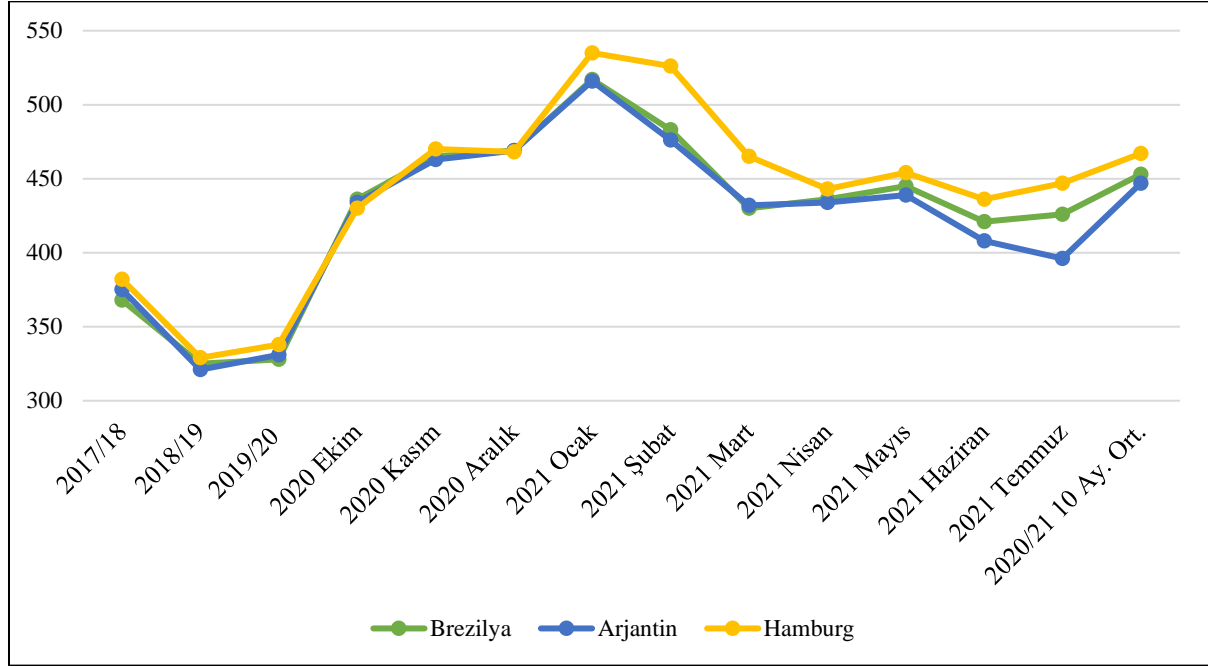
2020/21 üretim sezonu itibariyle fiyatlar artış eğilimine geçmiştir. 2020 yılı 522-564 dolar arasında kapatmaktadır. 2021 yılının ilk haftalarında ise Arjantin'de 557 dolar seviyesine kadar yükselen soya fiyatları, sonraki haftalarda 520-560 bandında, iniş çıkışlı bir seyir izlemeye devam etmektedir. 2021 yılının başlarında ton başına 574 dolar civarında seyreden soya fasulyesi ihracat fiyatları, yıl boyunca dalgalanmalar göstermektedir. Yılın son çeyreğinde Brezilya'da ton başına 551 dolar, Arjantin'de 532 dolar, Amerika Birleşik Devletleri'nde 573 dolar seviyesine yaklaşan fiyatlar, Şekil 7 ve 8'de dünya soya üretiminde lider olan ülkelerin soya ve soya küspesi ihracat fiyatları gösterilmiştir.

Şekil 7. Dünya soya ihraç fiyatları (\$/ton)

Kaynak: Ek Tablo 30

Şekil 8. Dünya soya küspesi ihraç fiyatları (\$/ton)

Kaynak: Ek Tablo 31

Tüketim ve Stoklar

2020/21 üretim sezonunda dünya soya iç tüketiminin 363 milyon ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir. 2020/21 üretim sezonunda dünya soya yağı tüketiminin bir önceki sezona göre %,5 artış göstererek 59 milyon ton olduğu ve tüketimin yaklaşık 18 milyon tonunu Çin, 10 milyon tonunu Amerika Birleşik Devletleri, 8 milyon tonunu Brezilya ve 5 milyon tonunu ise Hindistan'ın oluşturduğu tahmin edilmektedir (Ek Tablo 7).

Yine aynı sezon verilerine göre 245 milyon ton olan dünya soya küspesi tüketiminin 73 milyon tonu Çin'e, 34 milyon tonu Amerika Birleşik Devletleri'ne ve 29 milyon tonu AB ülkelerine aittir (Ek Tablo 8).

2020/2021 sezonunda dünya soya başlangıç stokları yaklaşık 96 milyon ton olarak gerçekleşmiş ve soya bitiş stokları ise 95 milyon ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

DÜNYADA ÖNGÖRÜ 2021/22

Dünya soya üretiminin 2021/22 sezonunda 383,6 milyon ton düzeyine ulaşacağı öngörülmektedir. Küresel soya ihracatın %4 artışla 172 milyon ton, ithalatın %3,6 artışla yaklaşık 170 milyon ton ve yılsonu stoklarının ise yaklaşık 96 milyon olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir.

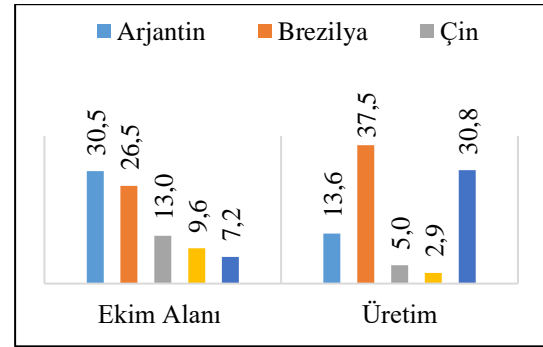
Üretim ve Ekim Alanı

2021/22 üretim sezonunda küresel soya ekili alanlarının %4 oranında bir artış ile yaklaşık 132,5 milyon ha alana; küresel soya üretiminin ise %5,5 oranında bir artış ile 383,6 milyon tona çıkacağı öngörülmektedir. 2021/22 dünya soya ekim alanını %30,5 ile Arjantin, %26,5 ile Brezilya, %13 ile Çin, %9,6 ile Hindistan ve %7,2 ile Amerika Birleşik Devletleri'nin oluşturacağı öngörülmektedir. USDA tarafından yapılan soya öngörülerinde, 2021/22 sezonunda bir önceki sezona göre Brezilya'da %4,3, Arjantin'de %6,5 ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ise %5,2 oranında artış olacağı öngörülmektedir (Ek Tablo 6). 2021/22 üretim sezonunda dünya soya üretiminde önde gelen ülkelerden Amerika Birleşik Devletleri'nin üretim payının %31, Brezilya'nın %38 ve Arjantin'in ise %13,6 olacağı öngörülmektedir. 2021/22 sezonunda soya ekiliş alanları ve soya üretimi öngörülerinde ön planda olan ülkelerin küresel payları Şekil 9'da verilmiştir.

2021/22 sezonunda kırıma ayrılan soyanın bir önceki sezona göre yaklaşık %3,1 oranında artarak 329 milyon tona çıkacağı öngörülmektedir. İşlenen soyadan 61 milyon tona soya yağı ve 258 milyon soya küspesi üretimi elde edileceği öngörülmektedir. 2021/22 üretim sezonunda yaklaşık 18 milyon ton ile soya yağı üretiminde, yaklaşık 78 milyon ton

üretim ile soya küspesi üretiminde Çin'in liderliğini koruyacağı öngörülmektedir.

Şekil 9. Küresel soya ekim alanı ve üretim öngörülerinde önemli ülkelerin payları (2020/21, %)

Kaynak: USDA, 2021

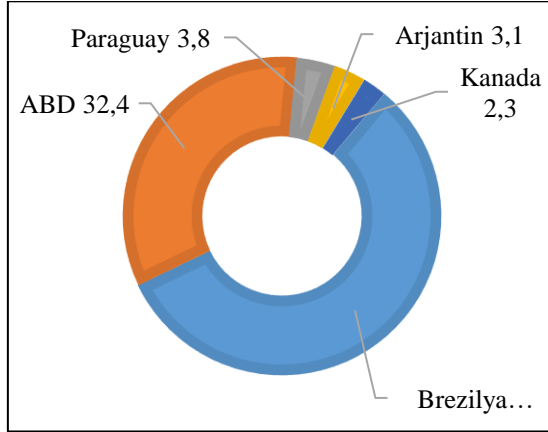
Dış Ticaret

USDA verilerine göre 2021/22 üretim sezonunda dünya soya ihracat miktarında bir önceki sezona göre %4,2 oranında bir artış ile 172 milyon ton olacağı öngörülmektedir. Bir önceki sezona göre

2021/22 üretim sezonunda dünya soya ihracatında önemli ülkelerden Amerika Birleşik Devletleri'nde %9 azalma, Brezilya'da ise %10 oranında artış olacağı öngörülmektedir. 2021/22 üretim sezonunda toplam soya yağı ihracatının 13 milyon ton olacağı ve soya yağı ihracatında lider konumda olan Arjantin'in ihracatının bir önceki sezona göre %4 oranında azalacağı öngörülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin, soya yağı ihracatında ise %15,5 oranında bir azalma öngörülmektedir. 2021/22 üretim sezonunda soya küspesi ihracatının ise çok fazla bir değişim göstermeyeceği

öngörülmektedir. 2021/22 sezonu küresel soya ihracat öngörülerinde önemli ülkelerin payları Şekil.10'de verilmiştir.

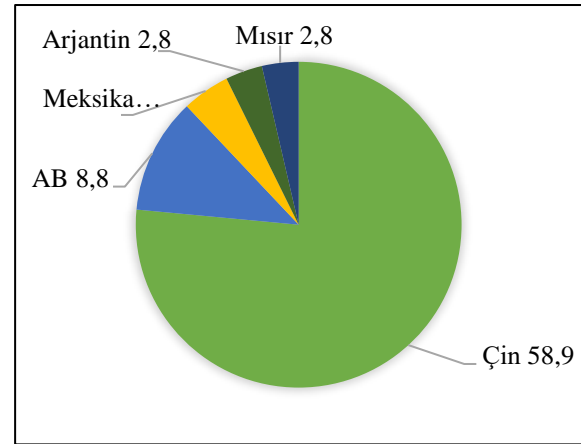
Şekil 10. Küresel soya ihracat öngörülerinde önemli ülkelerin payları (2021/22, %)

Kaynak: USDA, 2021

2021/22 üretim sezonunda 170 milyon ton olacağı öngörülen dünya soya ithalat miktarında %3,6 oranında bir artış beklenmektedir. Soya ithalatında en büyük azalışın %6 ile Arjantin'de, en yüksek artışın ise %4,1 ile Çin'de olacağı öngörülmektedir. 2021/22 sezonuna ait öngörülerde dünya soya ithalat miktarında en büyük payı %59 ile Çin'in ve %8,8 ile AB'nin aldığı görülmektedir (Ek Tablo 6). Küresel soya küspesi ithalatının bir önceki sezona göre yaklaşık %1,5 oranında artarak 64 milyon tona çıkacağı öngörülmektedir. 2021/22 sezonu küresel soya ithalat öngörülerinde önemli ülkelerin payları Şekil.11'de verilmiştir.

Şekil 11. Küresel soya ithalat öngörülerinde önemli ülkelerin payları (2021/22, %)

Kaynak: USDA, 2021

Tüketim ve Stoklar

2021/22 üretim sezonunda dünya soya tüketiminin 378 milyon ton olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. 2021/22 üretim sezonunda bir önceki sezona göre soya yağı tüketiminin %2,5 oranında artarak yaklaşık 61 milyon tona çıkacağı öngörülmektedir. Sezondaki 378 milyon ton olan soya tüketiminin %30'unu Çin ve %19'unu Amerika Birleşik Devletleri oluşturmaktadır.

Soya küspesi tüketiminin ise bir önceki sezona göre yaklaşık %2,8 oranında artarak 252 milyon tona çıkacağı öngörülmektedir. Soya küspesi tüketimindeki artışın en önemli kaynağı %4,5 artış ile Çin'in soya küspesi tüketimindeki artışıdır (Ek Tablo 8).

2021/2022 sezonunda dünya soya başlangıç stokları 95 milyon ton olarak gerçekleşmiş ve soya bitiş stokları ise 99 milyon ton olarak gerçekleşeceği öngörülmüyor.

TÜRKİYE'DE DURUM 2019/20

Türkiye'de 2019/20 sezonunda 353 bin dekar alandan 150 bin ton soya elde edilmiştir. Türkiye soya ithalatı 3 milyon ton, ihracat miktarı ise 116 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Soyada 2019/20 piyasa yılında yeterlilik derecesi ise %4,7 düzeyinde olup, aynı dönem için, 2019 yılı soya üretici fiyatı ortalaması 2,14 TL/kg olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'de soyanın ilk olarak Ordu ilinde I. Dünya savaşı yıllarında yetiştirilmeye başlandığı bilinmektedir. Ordu ve Samsun illerinde 1980 yılına kadar yetiştirilen soya, bu yıllarda Akdeniz bölgesine de götürülmüş, ana ürün yanında II. ürün olarak üretilmiştir İlk yıllarda gerekli ilgiyi görmüş ve yayım çalışmaları ile ekiliş alanları bir miktar artmıştır.

Günümüzde ise ekim alanı ve üretim bakımından Akdeniz Bölgesi'nde önemli bir yere sahip olan soya, özellikle Çukurova'da tahıl üretiminden sonra ikinci ürün olarak ön plana çıkmaktadır. Soyanın sulama ile kolayca üretilmesi bu bölgedeki gelişmesini desteklemiştir.

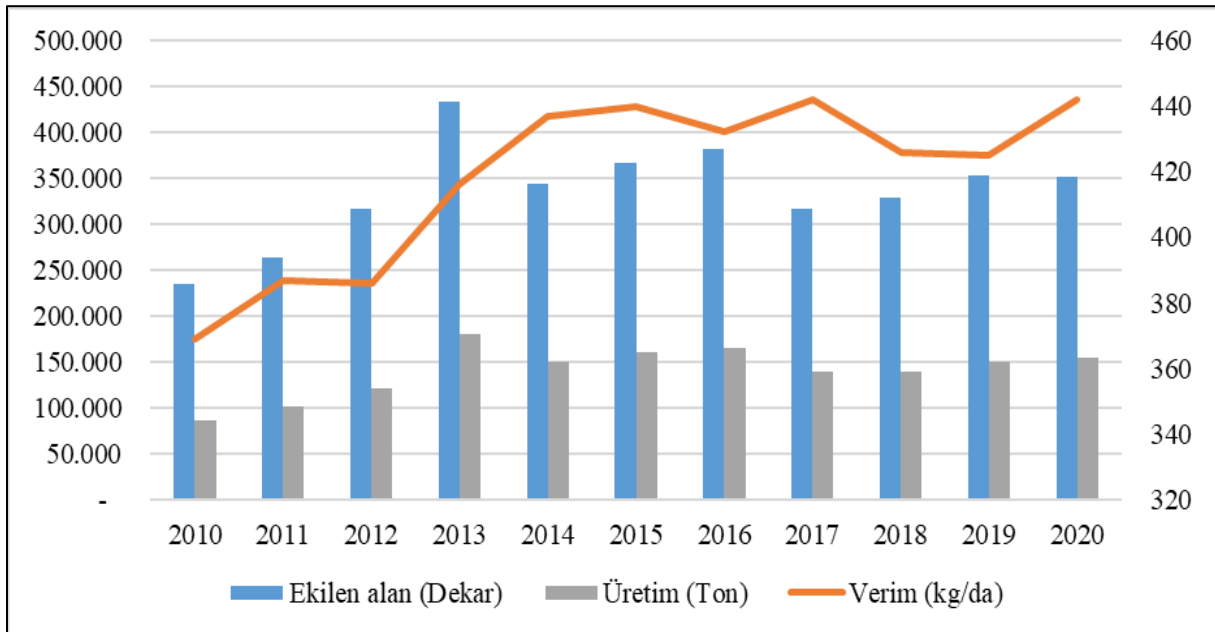
Türkiye'de soya en çok hayvan yemi olarak tüketilmektedir. Soya ve soya ürünlerinin neredeyse tamamını ithal etmek durumunda

olan Türkiye'de bu ürünlere ihtiyaç, kanatlı yemi üretiminin artışı oranında artmaktadır. Yem sanayi için yapılan ithalatın önemli nedenlerinden biri ithal küspelerinin protein oranlarının yerli üretime göre yüksek oluşudur. Soya dünya genelinde birçok ülke için yağlı tohumlar arasında öncelikli ürün olmasına ve toplam yağlı tohum üretiminin yaklaşık %60' ını oluşturmasına karşın, Türkiye'de bu oran sadece %4,7' dir.

Üretim ve Ekim Alanı

Türkiye'de soyanın ekilen alan, üretim ve veriminde de dalgalanmalar olsa da son 10 yılda özellikle verimde önemli bir artış görülmektedir. Yıllar itibarıyla Türkiye soya ekili alan, üretim ve verim değerleri Şekil.12'de verilmiştir.

Şekil 12. Yıllar itibarıyla Türkiye soya ekili alan, üretim ve verim değerleri

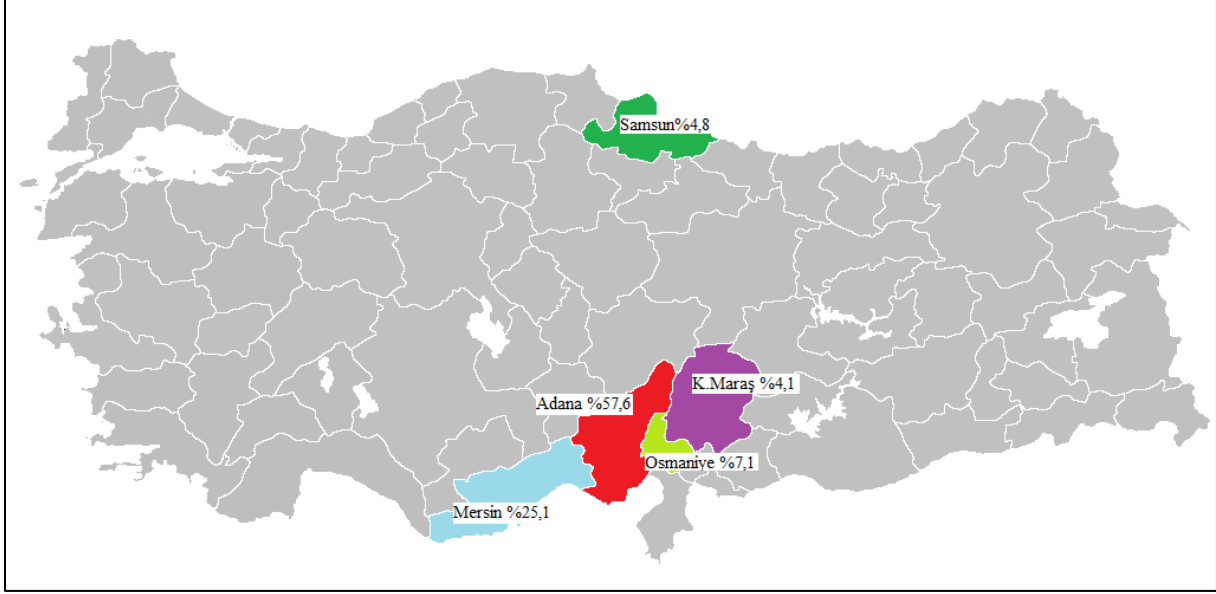

Kaynak: TÜİK, 2021

TÜİK verilerine soya ekim alanı 2019 yılında bir önceki yıla göre % 7,4 oranında artarak 353 bin dekar olmuştur. 2019 yılında soya üretim alanlarının yaklaşık 203 bin ha ile %57,6'sını Adana, 88 bin ha ile %25,1'ini ise

Mersin oluşturmaktadır. 24 bin ha ile Osmaniye, 17 bin ha ile Samsun, 14 bin ha ile Kahramanmaraş soya ekim alanı bakımından diğer önemli illerdir (Şekil.13).

Şekil 13. İller itibariyle soya ekim alanları (2019, %)

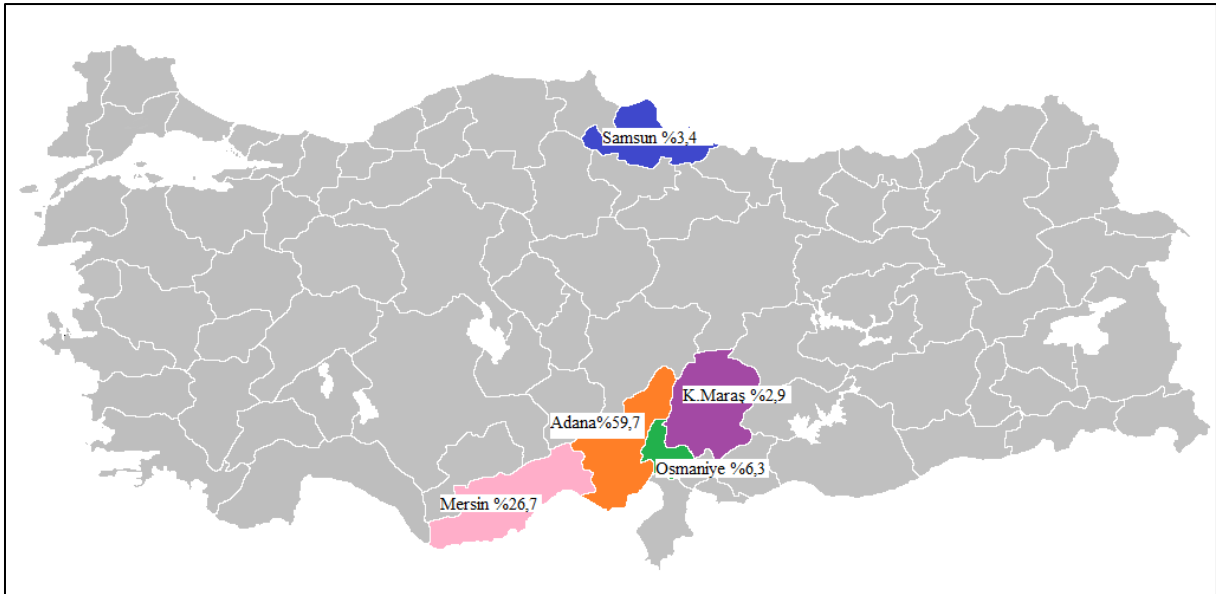

Kaynak: TÜİK, 2021. (TÜİK verileri kullanılarak TEPGE tarafından hazırlanmıştır.)

Türkiye'de üretilen yağlı tohumlu bitkiler içerisinde en yüksek verime sahip olan soyanın 2019/20 verimi 425 kg/da'dır. Türkiye'de 2019/20 üretim sezonunda bir

önceki yıla göre %7,1 artışla 150 bin ton soya üretimi gerçekleşmiştir. Soya üretiminde en önemli iller Adana (%59,7), Mersin (%26,7) ve Osmaniye (%6,3)'dir (Şekil 14).

Şekil 14. İller itibariyle soya üretim alanları (2019, %)

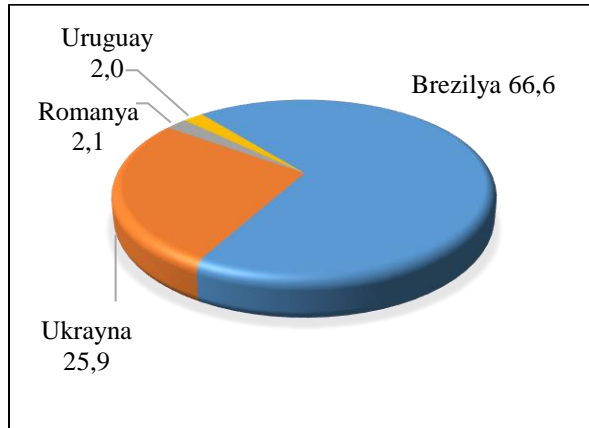
Kaynak: TÜİK, 2021. (TÜİK verileri kullanılarak TEPGE tarafından hazırlanmıştır.)

Dış Ticaret

Türkiye, soya iç talebini yurtiçi üretimle karşılayamadığından yüksek miktarlarda soya ve soya küspesi ithal etmektedir. 2019/20 üretim sezonunda Türkiye toplam soya ithalatı bir önceki pazarlama yılına göre yaklaşık %27 oranında artarak 3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Ülke ve üretim sezonu bazında ele alındığında 2019/20 üretim sezonunda Türkiye'nin soya ithalatını gerçekleştirdiği en önemli ülkeler sırasıyla Brezilya (%66,6), Ukrayna (%25,9), Romanya (%2,1), ve Uruguay (%2)'dir. 2019/20 üretim sezonunda Türkiye'nin soya küspe ithalatı ve tohum eşdeğeri dikkate alındığında Türkiye'nin tohum ihtiyacının yaklaşık 4 milyon ton olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin soya küspesi ithalatı, bir önceki sezona göre yaklaşık 154 bin ton azalışla 537 bin tona düşmüştür. Arjantin Türkiye'nin 2019/20 sezonu soya küspesi ithalatında %55'lik pay ile lider ülke konumundadır. Soya küspesi ithalatı yapılan diğer ülkeler Ukrayna (%20) ve Bolivya (%11)'dir. Bu ülkeler 2019 yılında Türkiye'nin gerçekleştirdiği toplam soya küspesi ithalatının %86,3'ünü oluşturmaktadır. 2019/20 sezonunda Türkiye'nin soya ithalatında önemli ülkelerin payları Şekil.15'te verilmiştir.

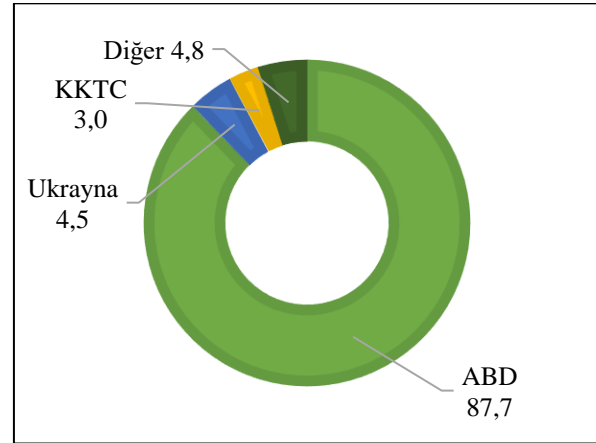
Şekil.15. Türkiye'nin soya ithalatında önemli ülkelerin payları (2019/20, %)

Kaynak: TÜİK, 2021

TÜİK Genel Ticaret Sistemi verilerine göre, Türkiye'nin bu sezonda ihraç ettiği soya miktarı 116 bin tondur. TÜİK verilerine göre 2019/20 üretim sezonunda Amerika Birleşik Devletleri, yaklaşık %88 pay ile soya ihracatının yapıldığı en önemli ülkedir. Ukrayna (%4,5) ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (%3) ihracat yapılan diğer önemli ülkelerdir. 2019/20 sezonu Türkiye'nin soya ihracatında önemli ülkelerin payları Şekil.16'da verilmiştir.

Şekil.16. Türkiye'nin soya ihracatında önemli ülkelerin payları (2019/20, %)

Kaynak: TÜİK, 2021

Kullanım ve Stoklar

Toplam tahıl ürünlerinde Türkiye'nin Biyogüvenlik yasası, genetiği değiştirilmiş (GDO) soyadan üretilen soya yağı kullanımını sınırladığından Türkiye'de gıdalarda yalnızca yerel olarak üretilen ve GDO'suz ithal edilen soyadan üretilen soya yağı kullanılmaktadır. GDO'lu soya çeşitlerinin sadece yem ve endüstriyel kategorilerde, çoğunlukla boya ve mürekkep üretiminde kullanılması onay almıştır.

Soya yurt içi kullanımını; tohumluk kullanımı, yemlik kullanımı, piyasa kayıpları, işlenen kısım, endüstriyel kullanım ve tüketim miktarları oluşturmaktadır. 2019/20 üretim sezonunda soyanın yurtiçi kullanımı 3,1 milyon ton olup, bir önceki sezondan 348 milyon ton daha fazladır. TÜİK denge tablosu verilerine göre bu kullanım miktarının

yaklaşık 1,602 milyon tonu yemlik kullanıma ve 1,485 milyon tonu endüstriyel kullanıma ayrılmıştır (Tablo 32). USDA verilerine göre 2019/20 üretim sezonunda soya başlangıç stokları 155 bin ton iken soya bitiş stokları

328 bin tondur. TÜİK hesaplamalarına göre 2019/20 üretim sezonunda Türkiye soya arzı 2,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Türkiye soya arz ve kullanımı* (bin ton)

	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Ekim Alanı (bin da)	329	353	353	
Verim (kg/da)	426	425	442	
ARZ				
Yurtiçi Tohum Üretimi	140	150	155	175
Kullanılabilir Üretim	139	149	149 ¹	149 ¹
Başlangıç Stoku ²	515	155	328	138
İthal küspe	526	1.082	1.035 ¹	920 ²
İthal Tohum	2.777	2.412	3.000 ¹	2.800 ²
İthal Küспенin Tohum Eşdeğeri ¹	701	1.443	1.380	1.227
Toplam Tohum İhtiyacı ¹	3.617	3.994	4.529	4.176
Toplam Arz	2.916	2.550	3.331	3.382
KULLANIM				
Tohum İhracatı	20	116	30 ¹	25 ²
Yurt içi kullanım	2.896	3.148	3.228 ¹	3.220 ¹
Toplam Kullanım	2.916	3.264	3.331 ¹	3.282 ¹
Bitiş Stoku ²	155	328	138	173
Yeterlilik derecesi (%)	4,8	4,7	4,5	4,6

Kaynak: TÜİK ve USDA verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hazırlanmıştır (Erişim 01.09.2021)

*Pazarlama yılı: 1 Eylül-31 Ağustos. 1: yazar hesaplamaları 2: USDA, ithal soya tohumlarından elde edilen %75'tir

Ürün denge tabloları, her bir üründe toplam arzın toplam kullanıma eşit olduğu varsayımı ile hazırlanmaktadır. TÜİK soya denge tablosu hesaplamalarında son yıllarda stok değişimini 0 aldığından yukarıdaki hesaplamalarda 0 olduğu varsayılmıştır. Ancak USDA stok verileri tabloda gösterilmiştir. Hesaplamalarda

Arz = Kullanılabilir üretim + İthalat

Kullanım = Yurt içi Kullanımı + İhracat+ Stok Değişimi (=Dönem sonu stoğu - Dönem başı stoğu; böylece >0 ya da <0)

Yeterlilik derecesi = $\frac{\text{Kullanılabilir üretim}}{\text{Yurt içi kullanım}} \times 100$

2019-2020 piyasa döneminde soyanın yurt içi üretimin yurt içi talebi karşılama derecesi (yeterlilik derecesi) %4,7 olarak gerçekleşmiş olup soyanın Türkiye için dışa bağımlı bir ithalat ürünü olduğu görülmektedir.

Yağlı tohumlu bitkiler içerisinde yer alan soya için 2019 yılında fark ödemesi desteklemeleri kapsamında 0,6 TL/kg destekleme yapılmıştır. Ayrıca sözleşmeli soya üretimi yapan işletmelere ilave olarak 0,03 TL/kg destek verilmektedir. Bununla birlikte soya üreticileri için birim alana 26 TL mazot, 4 TL gübre ve ayrıca toprak analizi desteği verilmektedir. 2012 yılından itibaren

sertifikalı tohum kullanım desteği olarak 20 TL/da verilirken üreticiler yurt içi sertifikalı tohum üretim desteğinden de faydalandırılmaktadır. 2019 yılı itibarıyla soya üreticilerine verilen desteklerin toplamı birim alanda 0,720 TL/kg'dır. Ayrıca soya ithalatında alınan gümrük vergisi %0'dır.

2019 yılında soya üretici fiyatları ocak ayında 2,10 TL/kg iken aralık ayında 2,06 TL/kg'a gerilemiştir. 2019 yılı soya üretici fiyatı ortalaması ise 2,14 TL/kg olmuştur.

TÜRKİYE'DE TAHMİN 2020/21

Türkiye'de 2020/21 üretim sezonunda, 353 bin da alandan, 155 bin ton soya elde edildiği tahmin edilmektedir Türkiye'nin 2020/21 sezonunda soya ithalatının 3 milyon ton, ihracat miktarının ise 30 bin ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir. 2020 soya üretici fiyatı ortalamasının ise 2,55 TL/kg olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Üretim ve Ekim Alanı

Soya üretimi, Türkiye'nin en önemli soya yetiştirme bölgesi olan Çukurova'da pamuk ve mısır ekimini tercih edildiğinden, çoğunlukla ikinci ürün amacıyla yapılmaktadır. Bu durumda soya ve soya küspe talebinin yerel üretim tarafından karşılanması olası görülmemektedir. Bu nedenle Türkiye'nin ithal soya ve küspesi talebinin önümüzdeki yıllarda da devam edeceği tahmin edilmektedir.

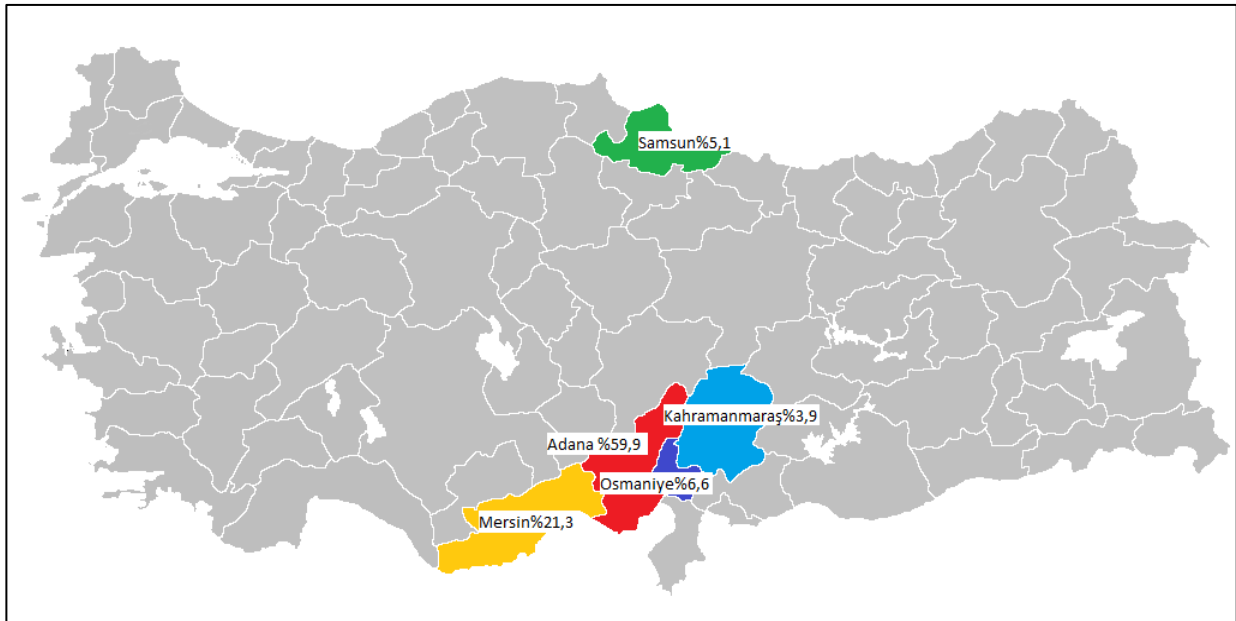
TÜİK verilerine göre Türkiye'de 2020 yılında yaklaşık 351 bin da alanda soya üretimi gerçekleşmiştir. Bu dönemde gerçekleşen soya üretimi bir önceki yıla göre %3,48 oranında artış göstererek 150 bin tondan 155,2

bin tona yükselmiştir. Üretim artışının başlıca kaynağı özellikle soya üretiminin en fazla gerçekleştiği Adana ilinde hava koşullarının olumlu seyretmesidir.

Birim alandan alınan soya verimi ise bir önceki yıla göre %4 artış göstererek 442 kg/da olduğu tahmin edilmektedir. 2020 yılında soya üretim alanlarının yaklaşık %59,9'u Adana, %21,3'i ise Mersin'de yer almıştır. Samsun, Osmaniye, Kahramanmaraş, soya ekim alanı bakımından diğer önemli illerdir (Şekil.17).

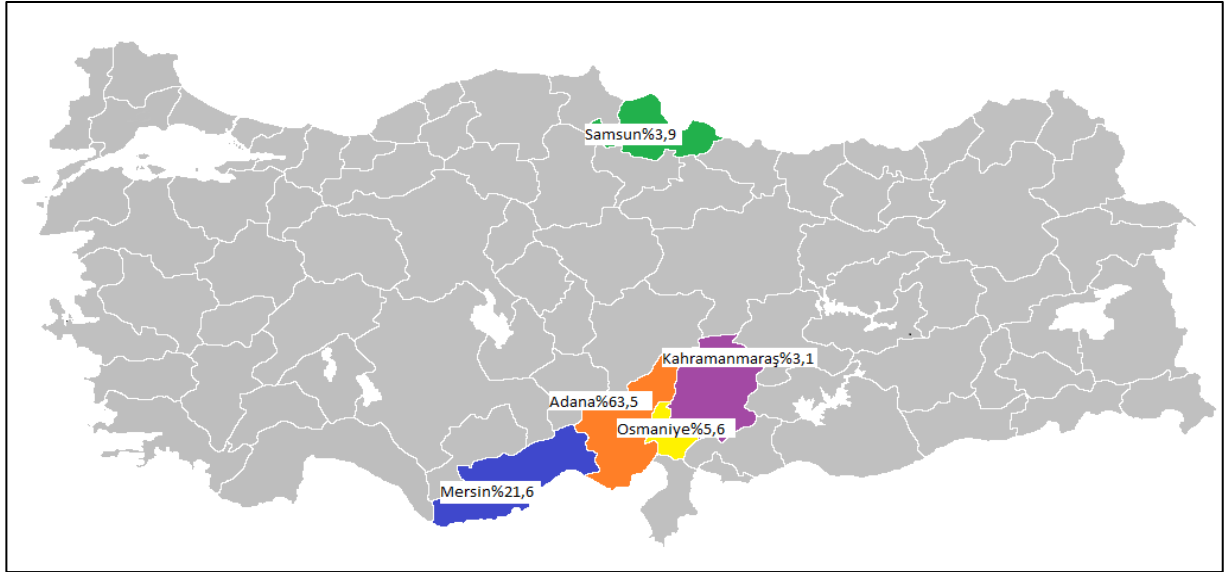
Bu sezonda soya üretiminde en önemli iller Adana (%63,5), Mersin (%21,6) ve Osmaniye (%5,6)'dır (Şekil.18).

Şekil 17. İller itibariyle soya ekim alanları (2020, %)

Kaynak: TÜİK, 2021. (TÜİK verileri kullanılarak TEPGE tarafından hazırlanmıştır.)

Şekil 18.İller itibariyle soya üretim alanları (2020, %)

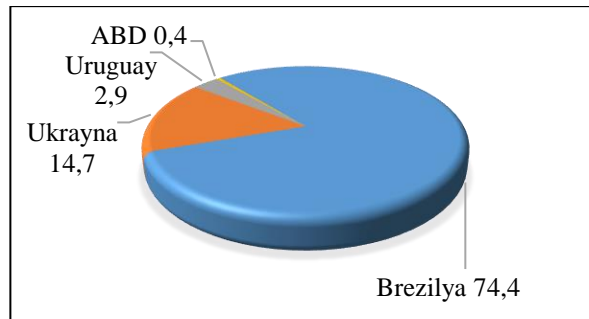

Kaynak: TÜİK, 2021. (TÜİK verileri kullanılarak TEPGE tarafından hazırlanmıştır.)

Dış Ticaret

Türkiye’de soya ve soya küspesi ticareti, üretimin tüketimi karşılama yeterli düzeyde olmaması ve iç piyasadaki talebin yüksek olması nedeniyle ağırlıklı olarak tek yönlü ve ithalat şeklindedir. Türkiye soya ithalatında net ithalatçı durumdadır. Soya, ithal edilen yağlı tohum bitkileri arasında ilk sırada yer almaktadır. TÜİK verilerine göre, Türkiye, 2020/21 sezonunda toplam 3 milyon ton soya ithalatı gerçekleştiği tahmin edilmektedir. 2020/21 üretim sezonu soya ithalatının %74,4’ünü Brezilya, %14,7’sini Ukrayna, %2,9’unu Uruguay ve %0,4’ünü Amerika Birleşik Devletleri’nin oluşturduğu tahmin edilmektedir. 2020/21 sezonu Türkiye’nin soya ithalat tahmininde önemli ülkelerin payları Şekil.19’da verilmiştir.

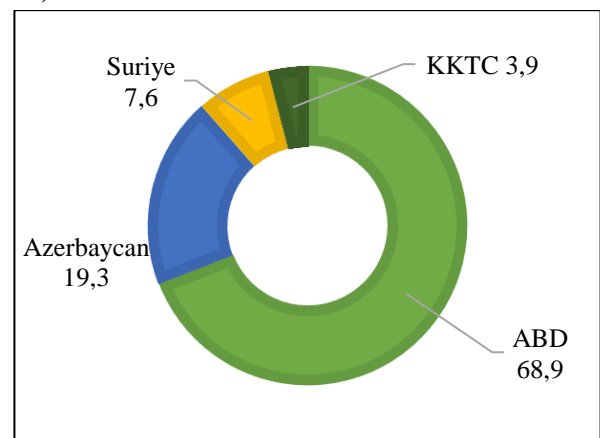
Şekil.19. Türkiye’nin soya ithalatı tahmininde önemli ülkelerin payları (2020/21, %)

Kaynak: TÜİK, 2021

TÜİK verilerine göre Türkiye 2020/21 sezonunda toplam 30 bin ton soya ihracatı gerçekleştiği tahmin edilmektedir. 2020/21 üretim sezonu soya ihracatının %69’unu ABD, %19,3’ünü Azerbaycan, %7,6’sını Suriye, ve %4’ünü Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin oluşturduğu tahmin edilmektedir. 2020/21 üretim sezonu soya ihracatı tahminine göre Türkiye’nin en çok soya ihracatı yaptığı ülke Amerika Birleşik Devletleri’dir. 2020/21 sezonu Türkiye’nin soya ihracat tahmininde önemli ülkelerin payları Şekil.20’de verilmiştir.

Şekil.20. Türkiye’nin soya ihracatı tahmininde önemli ülkelerin payları (2020/21, %)

Kaynak: TÜİK, 2021

Kullanım ve Stoklar

2020/21 üretim sezonunda soyanın yurtiçi kullanımını 3,2 milyon ton olup, bir önceki sezondan 80 bin ton daha fazladır. USDA verilerine göre 2020/21 üretim sezonunda soya başlangıç stokları 328 bin ton iken soya bitiş stokları 138 bin tondur. TÜİK hesaplamalarına göre 2020/21 üretim sezonunda Türkiye soya arzı 3,3 milyon ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Yağlı tohumlu bitkiler içerisinde yer alan soya için 2020 yılında prim desteği olarak adlandırılan fark ödemesi desteklemeleri kapsamında 0,6 TL/kg destekleme yapılmıştır. Alan bazlı destekler kapsamında birim alana 26 TL mazot ve 8 TL gübre desteği verilmektedir. Sertifikalı tohum kullanım desteği dekar başına 2 TL artışla 22 TL'ye yükseltilmiştir. 2020 yılında yurtiçi sertifikalı tohum desteğinde kademeli destek sistemine geçilmesi ile; soya için Sertifikalı Kademe kapsamında 0,35 TL/kg, orijinal/Temel ve Üstü Kademe kapsamında 70 TL/kg destek verilmiştir. Ayrıca sözleşmeli soya üretimi yapan işletmelere ilave olarak 0,03 TL/kg destek verilmektedir. Toprak Analiz Desteği kapsamında, asgari 50 dekar ve üzeri tarım arazilerinde, ilave her 50 dekara kadar bir analiz için Tarım ve Orman Bakanlığı'nca yetkilendirilmiş Toprak Analiz Laboratuvarlarına analiz başına 40 lira destek ödemesi yapılmaktadır. 2020 yılı itibarıyla soya üreticilerine verilen desteklerin toplamı birim alanda 0,729 TL/kg'dır. Ekim 2009 yılından bu yana, Türkiye'nin biyoteknoloji düzenlemelerinin soya ticareti üzerinde önemli etkileri olmuştur. GDO'lu ürünlere yasak getirilmesi ithalatta belirsizlikler oluşturmuştur.

2020 yılında soya üretici fiyatları ocak ayında 2,09 TL/kg iken aralık ayında 3,60 TL/kg'a çıkmıştır. 2020 yılı soya üretici fiyatı ortalaması ise 2,55 TL/kg olmuştur.

TÜRKİYE’DE ÖNGÖRÜ 2021/22

2021/22 üretim sezonunda Türkiye soya üretiminin %16 oranında artarak 175 bin ton olacağı öngörülmüştür.

2021/22 üretim sezonunda TÜİK Bitkisel Üretim 1. Tahminine göre soya üretiminin bir önceki yıla göre %12,7 artarak 175 bin ton olacağı öngörülmüştür. Bitkisel Üretim 2. Tahminlerinde ise soya üretimi bir önceki yıla göre %16 artışla 180 bin ton olarak revize edilmiştir.

TÜİK dış ticaret verilerine göre Türkiye 2021 yılının ilk 10 ayında yaklaşık 2,2 milyon ton soya ithalatı gerçekleştirmiştir. Brezilya 1,9 milyon tonla (%86) soya ithalatında ilk sırada yer almaktadır. Brezilya’yı 200 bin ton (%9,1) ile Ukrayna ve 60 bin ton (%2,7) ile Uruguay izlemiştir.

TÜİK verilerine göre Türkiye, 2021 yılının ilk 10 ayında yaklaşık 33 bin ton soya ihracatı gerçekleştirmiştir. Bu ihracatın 23 bin tonu (%70) ABD’ye yapılmıştır. ABD’yi 5,7 bin ton (%17,2) ile Azerbaycan, 2,2 bin ton (%6,6) ile Suriye izlemiştir.

AMİS 2021 aralık piyasa verilerine göre 2021/22 üretim sezonunda Türkiye’nin toplam soya arzının %3,09 oranında bir artışla 3,34 milyon ton, yurtiçi kullanımın ise %1 artış ile 3,06 milyon ton olacağı öngörülmektedir. Türkiye’nin 2021/22 sezonunda soya ithalatının ise 3 milyon ton olacağı öngörülmektedir.

USDA 2021/22 sezonunda Türkiye’nin soya ithalatının bir önceki yıla göre yaklaşık %14 oranında artarak 3,2 milyon tona yükseleceğini öngörmektedir. USDA tahminlerine göre Türkiye’nin bu sezonda gerçekleştireceği soya ihracatı 50 bin tondur. Yine USDA, tahminlerine göre 2021/22 sezonunda Türkiye’nin soya küspesi ithalatı 1,1 milyon ton, soya küspesi ihracatı ise 500 bin tondur.

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1. Dünyada başlıca yağlı tohumların arzı ve dağılımı (1000 ton)

Yağlı Tohum	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*	2021/22**
Üretim					
Soya	344,18	361,41	339,69	363,25	383,63
Kanola	75,07	72,6	69,07	71,8	69,97
Ayçiçeği	48,01	50,65	54,75	49,54	56,93
Yerfıstığı	47,11	47	48,4	49,43	50,01
Pamuk Çiğidi	45,08	43,1	44,41	41,24	43,22
Palm Çekirdeği	18,66	19,44	19,29	19,05	19,92
Hindistan Cevizi	5,75	5,79	5,66	5,62	5,81
Toplam	583,86	600	577,15	599,93	629,19
İthalat					
Soya	153,81	145,78	164,96	166,20	170,61
Kanola	15,72	14,63	15,91	17,14	14,03
Yerfıstığı	3,06	3,52	4,29	4,32	3,76
Ayçiçeği	2,46	2,94	3,43	2,88	3,68
Pamuk Çiğidi	0,8	0,64	0,75	0,77	0,83
Hindistan Cevizi	0,17	0,18	0,22	0,17	0,17
Palm Çekirdeği	0,14	0,13	0,11	0,11	0,11
Toplam	176,11	167,85	189,67	190,1	193,19
İhracat					
Soya	153,24	148,93	165,05	164,70	172,33
Kanola	16,5	14,6	15,9	17,26	14,11
Yerfıstığı	3,51	3,79	4,9	4,61	4,72
Ayçiçeği	2,74	3,23	3,63	3,03	3,88
Pamuk Çiğidi	0,87	0,75	0,83	0,96	1,02
Hindistan Cevizi	0,18	0,17	0,26	0,26	0,25
Palm Çekirdeği	0,16	0,07	0,07	0,07	0,07
Toplam	177,2	171,54	190,64	191,11	196,38
İşleme					
Soya	295	298,72	312,42	319,06	329,56
Kanola	68,13	67,85	68,21	71,12	68,56
Ayçiçeği	44,23	46,57	50,2	45,74	52,34
Pamuk Çiğidi	33,62	32,98	34,11	32,05	33,45
Yerfıstığı	18,13	18,12	19,24	19,87	20,06
Palm Çekirdeği	18,56	19,36	19,23	18,97	19,83
Hindistan Cevizi	5,65	5,8	5,54	5,44	5,64
Toplam	483,32	489,4	508,95	512,25	529,44
Bitiş stokları					
Soya	100,84	114,71	95,87	92,81	96,14
Kanola	8,21	9,81	7,56	5,73	4,56
Yerfıstığı	5,17	5,28	4,93	4,73	4,32
Ayçiçeği	2,69	2,42	2,49	1,86	2,11
Pamuk Çiğidi	1,91	1,7	1,43	1,16	1,42
Palm Çekirdeği	0,20	0,23	0,20	0,21	0,22
Hindistan Cevizi	0,10	0,08	0,06	0,03	0,04
Toplam	119,12	134,23	112,54	106,53	108,81

Kaynak: www.fas.usda.gov/psdonline/ (Erişim Tarihi: 06.09.2021)

*Tahmin **Öngörü

Ek Tablo 2. Dünyada başlıca bitkisel yağların arzı ve dağılımı (1000 ton)

Yağlı Tohum	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*	2021/22**
Üretim					
Palm Yağı	70,45	74,12	72,95	72,90	76,51
Soya	55,15	56,03	58,53	60,00	61,93
Kanola	27,99	27,72	28,02	29,13	28,12
Ayçiçeği	18,6	19,61	21,48	19,26	22,09
Palm Çekirdeği Yağı	8,24	8,59	8,53	8,41	8,78
Yerfıstığı	5,88	5,87	6,23	6,43	6,50
Pamuk Çiğidi	5,1	4,97	5,15	4,81	5,05
Hindistan Cevizi	3,56	3,64	3,48	3,43	3,56
Zeytinyağı	3,28	3,16	3,12	2,92	3,28
Toplam	198,25	203,71	207,49	207,29	215,82
İthalat					
Palm	46,93	50,64	47,64	49,17	51,11
Ayçiçeği	9,14	9,7	11,69	9,96	11,91
Soya	9,84	10,73	11,15	12,18	12,1
Kanola	4,81	5,17	5,79	6,05	5,91
Palm Çekirdeği	2,89	3,04	3,01	3,06	3,09
Hindistan Cevizi	1,74	1,85	1,84	1,78	1,89
Zeytinyağı	1,09	1,09	1,3	1,29	1,37
Yerfıstığı	0,25	0,29	0,31	0,48	0,39
Pamuk Çiğidi	0,08	0,08	0,09	0,08	0,07
Toplam	76,77	82,59	82,82	84,05	87,84
İhracat					
Palm	48,82	51,9	48,44	49,94	52,04
Ayçiçeği	10,32	11,5	13,13	11,07	13,18
Soya	10,76	11,45	12,3	12,38	12,89
Kanola	4,83	5,26	5,84	6,24	5,96
Palm Çekirdeği	3,11	3,39	3,29	3,32	3,47
Hindistan Cevizi	1,76	2,13	1,87	1,87	1,92
Zeytinyağı	1,12	1,17	1,46	1,28	1,46
Yerfıstığı	0,28	0,31	0,31	0,4	0,4
Pamuk Çiğidi	0,1	0,1	0,11	0,09	0,1
Toplam	81,1	87,21	86,75	86,59	91,42
İç Tüketim					
Palm	66,76	71,99	72,17	74,03	75,69
Soya	54,27	54,99	57,03	59,78	61,48
Kanola	28,85	28,1	28,1	28,2	28,48
Ayçiçeği	17,51	18,18	19,48	18,98	20,34
Palm Çekirdeği	7,80	8,31	8,16	8,35	8,52
Yerfıstığı	5,70	5,95	6,27	6,51	6,53
Pamuk Çiğidi	5,03	4,96	5,13	4,87	5,01
Hindistan Cevizi	3,32	3,45	3,52	3,45	3,57
Zeytinyağı	2,86	2,93	3,04	3,13	3,21
Toplam	192,14	198,91	202,93	207,34	212,87
Bitiş Stokları					
Palm	11,77	12,63	12,61	10,71	10,60
Soya	4,02	4,34	4,70	4,70	4,36
Kanola	3,33	2,85	2,72	3,46	3,05
Ayçiçeği	2,27	1,9	2,46	1,62	2,10
Palm Çekirdeği	0,93	0,86	0,94	0,74	0,62
Zeytinyağı	0,65	0,8	0,72	0,51	0,50
Hindistan Cevizi	0,64	0,55	0,50	0,40	0,35
Yerfıstığı	0,52	0,42	0,38	0,37	0,33
Pamuk Çiğidi	0,16	0,15	0,14	0,74	0,91
Toplam	24,20	25,00	25,17	23,25	22,82

Kaynak: www.fas.usda.gov/psdonline/ (Erişim Tarihi: 06.09.2021)

*Tahmin **Öngörü

Ek Tablo 3. Dünyada başlıca küspelerin arzı ve dağılımı (1000 ton)

Yağlı Tohum	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*	2021/22**
Üretim					
Soya Fasulyesi	232,18	233,89	245,21	250,59	258,68
Kanola	39,24	39,09	39,38	41,13	39,69
Ayçiçeği	20,04	20,96	22,21	20,63	23,59
Pamuk Çiğidi	15,46	15,11	15,68	14,68	15,36
Palm Çekirdeği	9,66	10,07	10,01	9,88	10,32
Yerfıstığı	7,24	7,22	7,67	7,91	7,99
Balık	4,76	4,76	4,62	4,80	4,84
Hindistan Cevizi	1,88	1,92	1,84	1,80	1,87
Toplam	330,46	333,02	346,62	351,42	362,34
İthalat					
Soya Fasulyesi	62,8	62,89	61,97	63,3	64,28
Ayçiçeği	6,84	8,07	8,54	7,73	8,84
Kanola	6,46	7,13	7,95	8,12	7,62
Palm Çekirdeği	6,96	7,36	7,21	7,41	7,47
Balık	3,04	3,09	3,1	3,2	3,16
Hindistan Cevizi	0,69	0,57	0,46	0,46	0,45
Pamuk Çiğidi	0,32	0,38	0,37	0,35	0,37
Yerfıstığı	0,14	0,05	0,1	0,14	0,11
Toplam	87,25	89,54	89,7	90,71	92,3
İhracat					
Soya Fasulyesi	64,6	64,9	67,28	67,69	67,73
Ayçiçeği	7,43	6,98	8,02	8,58	8,29
Palm Çekirdeği	6,67	7,1	7,81	7,47	7,61
Kanola	5,99	6,39	6,85	7,37	6,94
Balık	2,53	2,58	2,56	2,65	2,67
Hindistan Cevizi	0,53	0,71	0,68	0,54	0,55
Pamuk Çiğidi	0,38	0,45	0,41	0,41	0,4
Yerfıstığı	0,16	0,1	0,12	0,14	0,14
Toplam	88,29	89,21	93,73	94,84	94,33
İç Tüketim					
Kanola	228,85	229,35	240,87	245,7	252,72
Yerfıstığı	39	39,26	39,29	40,87	39,77
Soya	19,51	20,8	21,94	21,26	22,8
Pamuk Çiğidi	15,26	15,13	15,68	14,69	15,39
Palm Çekirdeği	7,19	7,18	7,64	7,82	7,93
Balık	5,16	5,21	5,12	5,27	5,21
Hindistan Cevizi	1,84	1,81	1,88	1,72	1,78
Ayçiçeği	1,84	1,81	1,88	1,72	1,78
Toplam	318,65	320,55	334,3	339,05	347,38
Bitiş Stokları					
Soya	14,57	13,91	12,54	11,55	11,59
Ayçiçeği	1,51	1,58	1,57	0,86	1,37
Kanola	1,44	1,2	1,52	1,58	1,52
Palm Çekirdeği	0,65	0,5	0,63	0,57	0,54
Balık	0,25	0,26	0,23	0,21	0,2
Hindistan Cevizi	0,13	0,13	0,13	0,13	0,13
Pamuk Çiğidi	0,22	0,13	0,1	0,1	0,09
Yer Fıstığı	0,03	0,05	0,03	0,2	0,03
Toplam	18,8	17,76	16,75	15,2	15,47

Kaynak: www.fas.usda.gov/psdonline/ (Erişim Tarihi: 06.09.2021)

*Tahmin **Öngörü

Ek Tablo 4. Ülkeler itibarıyla dünya soya ekim alanları (bin ha)

Ülke	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021*	2021/2022**
Brezilya	35,15	35,90	36,90	38,60	40,40
ABD	36,24	35,45	30,33	33,31	35,09
Arjantin	16,30	16,60	16,70	17,60	17,20
Hindistan	10,40	11,13	12,19	12,70	12,70
Çin	8,25	8,41	9,30	9,87	9,60
Paraguay	3,51	3,57	3,30	3,15	3,45
Rusya	2,57	2,74	2,78	2,70	2,90
Kanada	2,94	2,54	2,27	2,04	2,10
Ukrayna	2,02	1,88	1,96	1,46	1,40
Bolivya	1,36	1,38	1,35	1,38	1,40
Diğer	6,09	5,69	5,59	5,98	6,28
Dünya	124,74	125,30	122,68	127,80	132,52

Kaynak: www.fas.usda.gov/psdonline/ (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

*Tahmin **Öngörü

Ek Tablo 5. Ülkeler itibarıyla dünya soya verim değerleri (bin ha)

Ülke	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021*	2021/2022**
Brezilya	35,15	35,90	36,90	38,60	40,40
ABD	36,24	35,45	30,33	33,31	35,09
Arjantin	16,3	16,60	16,700	17,60	17,20
Hindistan	10,4	11,13	12,19	12,70	12,70
Çin	8,25	8,41	9,30	9,87	9,6
Paraguay	3,51	3,57	3,30	3,15	3,45
Rusya	2,57	2,74	2,78	2,70	2,90
Kanada	2,94	2,54	2,27	2,04	2,10
Ukrayna	2,02	1,88	1,96	1,46	1,40
Bolivya	1,36	1,38	1,35	1,38	1,40
Diğer	6,09	5,69	5,59	5,98	6,28

Kaynak: www.fas.usda.gov/psdonline/ (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

*Tahmin **Öngörü

Ek Tablo 6. Ülkeler itibarıyla dünya soya verileri (bin ton)

Ülkeler	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*	2021/22**
Üretim					
Brezilya	123,40	119,70	128,50	138,00	144,00
ABD	120,06	120,51	96,66	114,74	120,42
Arjantin	37,8	55,30	48,8	46,2	49,50
Çin	15,28	15,96	18,09	19,60	16,40
Paraguay	10,26	8,51	10,25	9,90	10,00
Hindistan	8,35	10,93	9,30	10,45	11,90
Diğer	28,24	30,39	28,26	27,33	29,55
Toplam	344,18	361,41	339,69	363,26	383,63
İthalat					
Çin	94,10	82,50	98,50	99,80	100,00
AB	13,90	14,30	14,90	15,00	15,00
Meksika	4,90	5,90	5,70	6,00	6,20
Mısır	3,30	3,70	4,90	3,80	4,80
Arjantin	4,70	6,40	4,90	4,80	4,80
Tayland	2,50	3,20	3,80	4,20	4,20
Japonya	3,30	3,30	3,30	3,10	3,30
Türkiye	2,90	2,40	3,10	2,70	3,20
Tayvan	2,70	2,60	2,70	2,70	2,70
Endonezya	2,50	2,60	2,70	2,70	2,70
Diğer	18,00	17,10	17,80	19,30	19,90
Toplam	152,80	144,00	165,00	166,20	172,20
İhracat					
Brezilya	76,14	74,88	92,13	82,50	93,00
ABD	58,07	47,72	45,70	61,50	55,93
Arjantin	2,13	9,10	10,00	3,70	6,35
Paraguay	6,03	4,90	6,61	6,60	6,50
Kanada	4,93	5,26	3,90	4,60	4,10
Diğer	5,94	7,06	6,69	6,01	6,45
Toplam	153,24	148,93	165,06	164,70	172,33
Kırma					
Çin	90,00	85,00	91,50	94,00	98,00
ABD	55,93	56,94	58,91	58,64	60,01
Brezilya	44,20	42,53	46,74	46,75	47,70
Arjantin	36,93	40,56	38,77	41,50	43,00
AB	14,30	15,00	15,60	16,10	15,90
Hindistan	7,70	9,60	8,40	9,40	9,70
Meksika	5,25	6,15	6,00	6,20	6,40
Mısır	3,20	3,50	4,70	4,60	4,80
Rusya	4,60	4,65	4,65	4,45	4,80
Paraguay	4,00	3,82	3,50	3,30	3,75
Tayland	1,40	2,00	2,61	2,80	2,90
Bolivya	2,60	2,65	2,55	2,62	2,62
Bangladeş	1,25	1,75	2,50	2,75	2,80
Japonya	2,40	2,47	2,46	94,00	2,47
Pakistan	2,00	2,00	2,30	58,64	2,60
Diğer	28,90	30,80	33,70	34,10	36,00
Toplam	295,00	298,50	312,48	316,00	328,80
Bitiş Stokları					
Çin	23,10	19,50	26,80	34,50	34,08
Arjantin	23,70	28,90	26,65	25,06	24,61
Brezilya	32,70	32,50	20,00	28,00	28,25
ABD	11,90	24,70	14,27	7,00	9,25
AB	1,30	1,50	1,50	1,10	1,01
Diğer	7,40	7,00	6,27	4,23	4,79
Toplam	100,10	114,00	95,52	99,80	102,00

Kaynak: www.fas.usda.gov/psdonline/ (Erişim Tarihi: 08.09.2021) *Tahmin **Öngörü

Ek Tablo 7. Ülkeler itibarıyla dünya soya yağı verileri (bin ton)

Ülkeler	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*	2021/22**
Üretim					
Çin	16,13	15,23	16,40	16,67	17,38
ABD	10,78	10,98	11,30	11,35	11,67
Brezilya	8,49	8,18	9,00	9,00	9,18
Arjantin	7,24	8,04	7,70	7,90	8,35
AB	2,72	2,85	2,96	3,02	3,02
Hindistan	1,39	1,73	1,51	1,71	1,80
Meksika	0,94	1,10	1,11	1,15	1,18
Mısır	0,58	0,64	0,86	0,73	0,85
Rusya	0,82	0,83	0,83	0,82	0,88
Paraguay	0,76	0,73	0,67	0,63	0,65
Diğer	5,32	5,70	6,20	6,30	6,67
Toplam	55,15	56,03	58,53	59,27	61,63
İthalat					
Hindistan	2,83	2,76	3,39	3,70	3,72
Çin	0,48	0,78	1,00	1,20	1,18
Cezayir	0,00	0,89	0,77	0,55	0,55
Bangladeş	0,86	1,03	0,62	0,75	0,78
Fas	0,50	0,53	0,57	0,54	0,56
Peru	0,50	0,53	0,52	0,54	0,56
AB	0,29	0,41	0,48	0,47	0,45
Kolombiya	0,34	0,34	0,38	0,38	0,38
Güney Kore	0,28	0,32	0,40	0,40	0,41
Mısır	0,23	0,27	0,39	0,37	0,35
Diğer	2,74	2,81	2,68	3,26	3,51
Toplam	9,84	10,73	11,15	12,18	12,10
İhracat					
Arjantin	4,16	5,26	5,40	6,25	6,50
ABD	1,11	0,88	1,29	0,77	0,65
Brezilya	1,51	1,08	1,15	1,27	1,30
AB	1,07	0,97	0,92	0,97	0,95
Paraguay	0,70	0,65	0,63	0,56	0,61
Diğer	2,20	2,59	2,90	2,49	2,84
Toplam	10,76	11,45	12,30	12,38	12,89
İç Tüketim					
Çin	16,50	15,89	17,09	17,81	18,28
ABD	9,70	10,38	10,12	10,58	11,41
Brezilya	6,94	7,17	7,77	7,96	7,86
Hindistan	4,67	4,75	5,12	4,93	5,10
AB	1,94	2,21	2,43	2,51	2,61
Arjantin	2,98	2,62	2,18	2,04	2,10
Meksika	1,16	1,23	1,27	1,30	1,34
Bangladeş	1,09	1,18	1,21	1,26	1,32
Mısır	0,74	0,91	0,94	1,11	1,00
Cezayir	0,73	0,76	0,79	0,82	0,82
Diğer	7,98	8,08	8,33	8,72	8,85
Toplam	54,40	55,16	57,23	59,02	60,69
Bitiş Stokları					
Amerika Birleşik Devletleri	0,91	0,81	0,84	0,81	0,66
Çin	0,57	0,50	0,65	0,75	0,78
Arjantin	0,27	0,43	0,55	0,50	0,55
Brezilya	0,37	0,32	0,47	0,49	0,49
Avrupa Birliği	0,00	0,26	0,35	0,40	0,32
Diğer	1,73	2,03	1,85	1,74	1,57
Toplam	4,02	4,34	4,70	4,70	4,36

Kaynak: www.fas.usda.gov/psdonline/ (Erişim Tarihi: 09.09.2021) *Tahmin **Öngö

Ek Tablo 8. Ülkeler itibarıyla dünya soya küspesi verileri (bin ton)

Ülkeler	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*	2021/2022**
Üretim					
Çin	71,28	67,32	72,46	74,44	77,61
Amerika Birleşik Devletleri	44,66	44,28	46,35	46,32	47,21
Brezilya	34,30	32,96	36,22	36,24	36,97
Arjantin	28,45	31,25	29,87	31,95	33,15
Avrupa Birliği	11,29	11,85	12,32	12,72	12,56
Diğer	42,20	46,22	47,97	48,91	51,16
Toplam	232,18	233,89	245,21	250,59	258,68
İthalat					
Avrupa Birliği	16,99	17,19	16,33	16,75	17,00
Vietnam	5,00	5,16	5,10	5,20	5,30
Endonezya	4,49	4,45	5,04	5,10	5,15
Tayland	3,19	2,89	2,85	2,75	2,67
Filipinler	2,56	2,46	2,63	2,50	2,60
Güney Kore	1,85	1,86	1,99	1,94	2,00
Japonya	1,73	1,60	1,85	1,85	1,80
Meksika	1,87	1,88	1,81	1,87	1,92
İran	1,54	2,54	0,61	1,85	1,90
Diğer	21,64	20,69	21,59	21,28	21,69
Toplam	62,80	62,89	61,97	63,30	64,28
İhracat					
Arjantin	26,27	28,83	27,46	28,50	29,50
Brezilya	16,03	16,09	17,50	17,20	17,00
Amerika Birleşik Devletleri	12,72	12,14	12,55	12,79	12,88
Paraguay	2,63	2,33	2,13	2,05	2,25
Hindistan	1,86	2,18	0,88	1,80	1,70
Diğer	4,65	4,87	5,45	5,14	5,18
Toplam	65,81	68,09	67,69	69,18	70,21
İç Tüketim					
Çin	70,105	66,405	71,507	72,678	75,784
ABD	32,237	32,901	34,443	34,093	34,382
AB	27,742	27,892	28,292	28,542	28,592
Brezilya	17,311	17,645	18,5	19,138	20
Meksika	5,95	6,65	6,725	6,775	7
Diğer	75,356	78,15	81,26	83,735	86,192
Toplam	228,85	229,35	240,87	245,70	252,72
Bitiş Stokları					
Brezilya	4,29	3,54	3,77	3,73	3,71
Arjantin	2,74	2,06	1,27	1,40	1,65
Mısır	0,21	0,37	0,56	0,48	0,33
AB	0,51	0,86	0,32	0,46	0,58
Amerika Birleşik Devletleri	0,50	0,37	0,31	0,40	0,45
Diğer	6,30	6,70	6,29	5,07	4,84
Toplam	14,57	13,91	12,54	11,55	11,59

Kaynak: www.fas.usda.gov/psdonline/ (Erişim Tarihi: 09.09.2021) *Tahmin **Öngörü

Ek Tablo 9. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ithalat miktarı (ton)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
Brezilya	337.955	1.295.423	1.285.647	2.130.233	1.496.660
Ukrayna	669.736	747.598	1.159.135	587.051	174.858
Uruguay	0	0	0	97.990	22.768
Rusya Federasyonu	2.856	4.151	21.688	63.093	6.943
Romanya	4.951	4.955	68.905	24.955	3.128
Moldova	1.247	0	9.024	22.688	0
Togo	0	4.816	4.865	10.404	3.025
Bosna-Hersek	0	0	2.708	2.710	0
Nijerya	3.812	0	0	2.552	0
Gana	2.522	3.307	8.820	2.035	12.106
Etiyopya	0	1.078	1.518	1.870	0
Paraguay	760.167	228.302	64.382	0	0
Yunanistan	0	0	4.947	0	0
ABD	415.450	242.095	4.240	0	22.471
Sırbistan	0	2.876	0	0	0
Arjantin	77.640	0	0	0	0
Benin	0	5.112	0	0	0
Güney Afrika Cumhuriyeti	0	27.380	0	0	0
Kanada	57.613	56.292	0	0	0
Kazakistan	6.781	36.896	0	0	0
Genel Toplam	2.340.974	2.660.333	2.636.796	2.946.025	1.742.187

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri* 7 aylık toplam

Ek Tablo 10. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ithalat değeri (bin dolar)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
Brezilya	135.036	545.800	480.264	801.777	875.524
Ukrayna	276.961	305.863	430.760	263.690	96.163
Uruguay	0	0	0	36.756	8.765
Rusya Federasyonu	1.094	2.036	9.705	26.605	3.767
Romanya	2.073	1.974	25.161	10.489	1.653
Moldova	518	0	3.367	8.676	0
Togo	0	2.488	2.185	4.634	1.960
Bosna-Hersek	0	0	1.018	1.398	0
Nijerya	1.563	0	0	1.276	0
Etiyopya	0	536	790	1.006	0
Gana	914	1.900	3.626	887	7.005
ABD	174.767	97.797	1.495	2	16.529
Paraguay	298.547	101.481	27.309	0	0
Yunanistan	0	0	1.875	0	0
Sırbistan	0	1.464	0	0	0
Arjantin	30.014	0	0	0	0
Kanada	23.134	22.289	0	0	0
Mozambik	0	0	0	0	0
Benin	0	2.862	0	0	0
Güney Afrika Cumhuriyeti	0	10.863	0	0	0
Kazakistan	3.117	17.952	0	0	0
Genel Toplam	947.920	1.115.398	988.085	1.157.546	1.011.575

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri*7 aylık toplam

Ek Tablo 11. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ihracat miktarı (ton)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
ABD	75.131	17.572	5.477	22.903	21.158
Ukrayna	0	0	0	4.678	0
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	2.250	1.250	3.200	3.253	0
Gürcistan	0	0	0	2.000	0
Suriye	3.379	2.236	4.097	1.536	0
Azerbaycan	0	0	0	0	5.745
Genel Toplam	81.547	21.221	12.994	34.511	27.215

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri*7 aylık toplam

Ek Tablo 12. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ihracat değeri (bin dolar)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
ABD	41.208	10.227	2.804	10.529	13.535
Ukrayna	0	0	0	2.014	0
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	956	514	1.232	1.275	0
Gürcistan	0	0	0	740	0
Suriye	1.411	1.054	1.690	617	0
Azerbaycan	0	0	0	0	3.324
Genel Toplam	44.854	12.079	6.089	15.410	17.312

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri*7 aylık toplam

Ek Tablo 13. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ham yağı ithalat miktarı (ton)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
BAE	0,0	0,0	0,0	109,9	0,0
Birleşik Krallık	0,0	20,2	0,0	0,0	0,0
Brezilya	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0
Kolombiya	0,0	14,4	0,0	0,0	0,0
Hindistan	6,4	0,0	0,0	0,0	0,0
ABD	12,2	0,0	0,0	0,0	0,3
Bulgaristan	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3
Fas	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Genel Toplam	18,6	54,6	0,0	109,9	0,7

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri*7 aylık toplam

Ek Tablo 14. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ham yağı ithalat değeri (bin dolar)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
BAE	0,0	0,0	0,0	75,8	0,0
ABD	37,3	0,0	0,0	0,4	0,4
Almanya	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0
Birleşik Krallık	0,0	48,4	0,0	0,0	0,0
Brezilya	0,0	11,2	0,0	0,0	0,0
Hindistan	19,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Kolombiya	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0
Bulgaristan	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4
Fas	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Genel Toplam	56,6	69,6	0,3	76,2	0,6

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri* *7 aylık toplam

Ek Tablo 15. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ham yağı ihracat miktarı (ton)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
Cezayir	20.510	27.051	32.793	49.663	39.240
Hindistan	0	7.974	0	49.031	6.120
İran	0	0	34.336	28.290	18.940
Irak	2.439	16.313	21.831	24.144	13.558
Tunus	0	14.301	13.708	10.350	12.755
Çin	27.057	16.087	2.546	8.169	13.450
Bulgaristan	0	0	0	6.808	8.000
Fas	0	0	0	6.000	0
Mısır	0	0	6.275	4.501	0
ABD	0	0	0,5	3.800	0
Nepal	0	0	0	3.612	0
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	1.679	2.103	2.053	2.042	1.328
Türkmenistan	0	0,4	0,6	1.257	0
Yunanistan	0	0	0	6	0
Almanya	0	0	1	3	3
Gürcistan	0	1	0	2	0
İstanbul Endüstri ve Tic.Serb. Böl.	0	0	0	1	0
Suriye	0	0	0,9	0	0
Macaristan	0	0	3	0	0
Lübnan	0	0	0	0	8.000
Birleşik Krallık	1	0	0	0	0
Genel Toplam	52.001	84.723	115.996	207.395	121.647

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri* *7 aylık toplam

Ek Tablo 16. Ülkelere göre Türkiye'nin soya ham yağı ihracat değeri (bin dolar)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
Cezayir	15.678	18.733	20.808	36.034	28.412
Hindistan	0	5.086	0	31.842	5.844
İran	0	0	25.198	20.768	1.257
Irak	1.941	11.223	14.422	17.972	13.926
Türkmenistan	81	317	462	9682	119
Tunus	0	10.139	8.629	6.888	14.876
Çin	21.065	11.988	1.743	5.566	13.351
Bulgaristan	0	0	0	5.261	8.107
Mısır	0	0	4.242	3.120	0
ABD	0	0	337	2.880	0
Nepal	0	0	0	2.540	0
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	1.358	1.620	1.372	1.440	1.335
Suriye	51	250	691	370	128
Yunanistan	0	0	0	5	0
Fas	0	0	0	4	0
Almanya	0	0	4	3	5
Gürcistan	0	1	0	1	0
İstanbul Endüstri ve Tic.Serb. Böl.	0	0	0	1	0
Macaristan	0	0	7	0	0
Lübnan	0	0	0	0	10.555
Birleşik Krallık	2	0	0	0	0
Genel Toplam	40.323	59.468	78.248	146.169	139.536

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri*7 aylık toplam

Ek Tablo 17. Ülkelere göre Türkiye'nin soya rafine yağı ithalat miktarı (ton)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
Almanya	0,5	1,8	10,6	19,5	17,9
Hollanda	8,4	5,3	7,2	9	3,4
Fransa	0,6	1,2	1,8	8	9,7
İsviçre	1	1	0,9	1,6	0,6
İtalya	1,9	0,4	1,8	1	1,4
Suudi Arabistan	0	0	0	0,9	0
Birleşik Krallık	1,5	0	0	0,4	0
Belçika	0	0	1,5	0	8,1
ABD	0	0	0,3	0	0,2
İspanya	0	0	0	0	0,5
Çin	0	0	0	0	0,01
Genel Toplam	14,6	9,7	24,2	41,1	52,2

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri*7 aylık toplam

Ek Tablo 18. Ülkelere göre Türkiye'nin soya rafine yağı ithalat değeri (bin dolar)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
Almanya	2,1	7,5	70,9	116	92,3
Fransa	1,9	14,5	15,4	53	72,2
Hollanda	31	28,1	28,9	34	14,4
İsviçre	5,4	6	4,9	12,2	5,6
Suudi Arabistan	0	0	0	8,4	0
İtalya	2,7	0,7	2,9	3,2	3,2
Birleşik Krallık	5,9	0	0	1,7	0
ABD	0	0	0,8	0,3	1,5
Belçika	0	0	8,4	0	22
İspanya	0	0	0	0	1,9
Çin	0	0	0	0	29,1
İsveç	3,1	0	0	0	0
Genel Toplam	52,1	56,7	132,4	229,8	242,6

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri*7 aylık toplam

Ek Tablo 19. Ülkelere göre Türkiye'nin soya rafine yağı ihracat miktarı (ton)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
Türkmenistan	0	68,1	198,1	387,5	0
ABD	0	0	0	372,4	0
Venezuela	0	0	0	140,5	0
Kanada	0	0	0	63,4	0
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	0	0,2	39,1	57	0
Arnavutluk	0	0	0	19,6	0
Katar	0	0	6	4,5	0
Slovakya	0	0	0	1,8	0
İstanbul Endüstri ve Tic.Serb.Böl.	0	0	0	0,8	1,3
Fas	0	0	0	0,1	0
Gürcistan	4,5	0	0,9	0	0
Irak	0	0	0,2	0	0,4
İran	0,6	0	0	0	0
İsrail	0	0	19,2	0	0
İzlanda	0	0	0,4	0	0
Libya	0	0	8	0	0
Mısır	11,8	21,6	8,6	0	0
Hindistan	0	0	0	0	0
Suriye	48,8	0	102,1	0	0
Ukrayna	0	0,2	0,2	0	0
Eritre	0	0	0	0	268,7
Genel Toplam	65,7	90,2	382,9	1047,6	304,6

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri*7 aylık toplam

Ek Tablo 20. Ülkelere göre Türkiye'nin soya rafine yağı ihracat değeri (bin dolar)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
ABD	0	0	0	297,5	0
Türkmenistan	0	59,4	143,5	324	0
Venezuela	0	0	0	136,6	0
Arnavutluk	0	0	0	23,7	0
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	0	0,3	31,2	58,4	5,2
Slovakya	0	0	0	5,2	0
İstanbul Endüstri ve Tic.Serb. Böl.	0	0	0	2,7	0
Fas	0	0	0	0,1	0
Eritre	0	0	0	0	3.493
Gürcistan	6,9	0	1,2	0	0
Hindistan	0	0	0	0,4	0
Irak	0	0	0,2	0	0,6
İran	0,9	0	0	0	0
İsrail	0	0	17,4	0	0
İzlanda	0	0	0,3	0	0
Katar	0	0	4,7	4	0
Kuveyt	0	0,2	0	0	0
Libya	0	0	8,8	0	0
Mısır	14,2	26,5	10	0	0
Kanada	0	0	0	67,5	0
Suriye	51,5	0	73,2	0	0
Ukrayna	0	0,2	0,3	0	0
Ürdün	0	0	0,2	0,2	0
Genel Toplam	73,6	86,6	290,9	921,2	3971,5

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri*7 aylık toplam

Ek Tablo 21. Ülkelere göre Türkiye'nin soya küspesi ithalat miktarı (ton)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
Arjantin	661.267	420.420	404.663	339.366	158.053
Ukrayna	16.373	18.641	147.363	33.944	0
Bolivya	0	0	79.178	43.649	1.400
Brezilya	1.318	6.257	71.717	118.178	5.207
İspanya	0	0	12.069	0	0
Almanya	0	32.783	9.836	0	0
Uruguay	0	0	4.100	0	0
Hindistan	1.072	654	748	802	0
Çin	0	0	130	110	0
ABD	74.978	28.781	4	0,9	6
Fransa	0	15.009	0	0	0
Hollanda	80	0	0	0	0
İtalya	0	0	0	1.614	7.088
Moldova	0	343	0	0	0
Nijerya	513	0	0	0	0
Portekiz	0	3.394	0	5.983	6.593
Romanya	1	0	0	0	0
Yunanistan	3.600	0	0	0	0
Genel Toplam	759.202	526.282	729.807	545.139	179.380

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri*7 aylık toplam

Ek Tablo 22. Ülkelere göre Türkiye'nin soya küspesi ithalat değeri (bin dolar)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
Arjantin	242.714	175.825	149.484	128.324	78.692
Ukrayna	6.208	7.969	53.573	13.529	0
Bolivya	0	0	30.664	16.537	0
Brezilya	1.100	5.778	26.254	43.361	2.556
İspanya	0	0	5.234	0	0
Almanya	0	15.223	3.489	0	0
Uruguay	0	0	1.398	0	0
Hindistan	523	456	446	497	0
Çin	0	0	83	36	0
ABD	28.842	11.097	2	0	0
Fransa	0	6.933	0	0	0
Hollanda	55	0	0	0	0
İtalya	0	0	0	1.614	3.527
Moldova	0	174	0	0	0
Nijerya	191	0	0	0	0
Portekiz	0	1.483	0	3.105	3.105
Yunanistan	1.619	0	0	0	0
Genel Toplam	281.252	224.937	270.626	207.006	89.099

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri*7 aylık toplam

Ek Tablo 23. Ülkelere göre Türkiye'nin soya küspesi ihracat miktarı (ton)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
Irak	3.457	0	3.659	21.980	4.518
ABD	23.971	31.905	22.479	21.140	3.775
Samsun Serbest Bölgesi	0	0	0	18.680	15.005
İran	0	48	21.763	11.968	52.806
Türkmenistan	2.094	733	1.735	6.653	1.255
Katar	0	35	648	2.428	0
Suriye	933	806	412	1.830	0
Azerbaycan	499	1.171	800	1.700	0
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	5.200	2.524	0	1.001	0
Yumurtalık Ser. Bölgesi	75	270	53	78	0
Ürdün	0	0	0	77	0
Mersin Serbest Bölgesi	6	0	1	1	1
Güney Kore	451	0	0	0	0
Gürcistan	247	0	0	0	0
İsrail	18	0	0	0	0
Kanada	78	0	0	0	0
Lübnan	0	0	0	0	0
Surinam	182	0	0	0	0
Trabzon Serbest Bölgesi	0	1.000	0	0	0
Yunanistan	11	0	0	0	0
Afganistan	0	0	0	0	1.125
Genel Toplam	37.223	38.492	51.548	87.590	79.347

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri*7 aylık toplam

Ek Tablo 24. Ülkelere göre Türkiye'nin soya küspesi ihracat değeri (bin dolar)

Ülke adı	2017	2018	2019	2020	2021*
ABD	13.107	18.778	13.631	10.103	2.830
Samsun Serbest Bölgesi	0	0	0	9.929	11.213
Irak	1.090	0	1.409	8.207	2.352
İran	0	33	8.913	4.883	27.830
Türkmenistan	966	376	700	2.706	0
Katar	0	19	303	1.177	0
Azerbaycan	204	671	392	699	0
Suriye	306	397	163	629	0
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	2.059	1.275	0	387	0
Ürdün	0	0	0	70	0
Yumurtalık Ser. Bölgesi	31	133	22	32	0
Mersin Serbest Bölgesi	10	0	0	1	0
Güney Kore	273	0	0	0	0
Gürcistan	102	0	0	0	0
İsrail	11	0	0	0	0
Kanada	43	0	0	0	0
Lübnan	0	0	0	0	0
Surinam	66	0	0	0	0
Trabzon Serbest Bölgesi	0	531	0	0	0
Genel Toplam	18.273	22.211	25.533	38.851	46.165

Kaynak: TÜİK, 2021. Dış Ticaret İstatistikleri*7 aylık toplam

Ek Tablo 25. Aylar itibarıyla Türkiye'nin soya tohumu, ham ve rafine yağı ve küspe ithalat miktarı (ton)

	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Toplam
2017/2018													
Tohum	170.599	87.773	220.810	213.843	180.683	164.869	116.792	465.990	402.221	246.924	337.043	169.872	2.777.422
Ham Yağ	1,4	0,2	2,9	0,4	1,3	2,4	0,4	0,6	0,4	0	1,4	0,4	11,7
Rafine Yağ	1,4	0,2	2,9	0,4	1,3	2,4	0,4	0,6	0,4	0	1,4	0,4	11,7
Küspe	28.236	60.329	55.184	53.257	64.878	43.937	27.003	47.107	32.026	58.484	32.089	23.836	526.365
2018/2019													
Tohum	112.607	141.213	152.690	169.427	142.779	129.817	282.982	373.461	259.294	205.283	358.998	76.554	2.405.106
Ham Yağ	0	14,4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14,4
Rafine Yağ	1,6	0,9	0	0,4	1,8	2,2	1,2	2	1,6	4,1	4,2	0,4	20,3
Küspe	53.603	43.672	37.062	62.586	62.822	69.418	116.765	49.853	65.218	30.355	54.352	44.946	690.652
2019/2020													
Tohum	152.926	252.985	212.219	189.498	166.221	114.699	150.824	318.204	510.002	471.546	254.859	244.974	3.038.956
Ham Yağ	0	0	0	0	109,9	0	0	0	0	0	0	0	109,9
Rafine Yağ	0	2,8	0	3,9	1,7	0,8	3,9	0,9	4,3	3,3	1,4	8,7	31,7
Küspe	64.713	36.221	54.881	80.264	65.117	33.607	10.753	23.317	8.557	85.719	43.709	36.055	536.923
2020/2021													
Tohum	152.625	129.393	276.459	156.219	199.086	35.192	213.852	198.102	440.167	399.718	256.067	273.100	2.729.982
Ham Yağ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rafine Yağ	6	1,3	5	3,7	3,6	3,6	2,4	5,7	7,7	14,6	10	33	88
Küspe	38.169	69.000	65.055	66.080	104.663	4.134	20.453	10.948	3.595	15.333	20.253	46.170	463.584

Kaynak: TÜİK, 2021

Ek Tablo 26. Aylar itibarıyla Türkiye'nin soya tohumu, ham ve rafine yağı ve küspe ithalat değeri (bin \$)

	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Toplam
2017/2018													
Tohum	66.766	35.584	89.593	86.242	73.498	67.422	49.075	201.358	175.892	110.585	144.191	69.372	1.169.579
Ham Yağ	0	0	0	19,27	0	0	0	0	0	11,2	48,36	0	78,82
Rafine Yağ	4,8	1,2	9	1,8	9,4	12,2	0,7	2,7	1,7	0	5,7	4	53,3
Küspe	10.137	21.424	19.577	19.178	23.771	17.128	10.729	21.421	14.926	28.558	15.447	11.040	213.337
2018/2019													
Tohum	44.425	56.688	58.378	64.512	54.560	48.743	110.008	139.854	95.865	73.230	134.687	27.952	908.903
Ham Yağ	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0,1	0,2	0	10,3
Rafine Yağ	11,2	6,8	0	2,2	5,5	12,7	5	8	17,4	14,6	29,9	1,6	115,1
Küspe	23.002	18.942	14.966	25.007	25.844	27.291	45.044	18.115	23.457	10.707	19.553	16.232	268.160
2019/2020													
Tohum	57.791	94.655	78.274	72.467	63.212	45.288	56.445	121.997	187.908	168.955	94.487	92.579	1.818.955
Ham Yağ	0	0	0	0	75,8	0	0	0	0,4	0	0	0	76,2
Rafine Yağ	0	13,9	0,1	23,5	11,2	10,2	14,6	5,3	24,4	12,2	13	32,7	168,357
Küspe	23.452	13.013	19.755	28.162	22.978	11.737	3.969	9.057	3.470	29.751	16.294	13.082	194.721
2020/2021													
Tohum	57.666	54.841	131.271	82.896	102.287	15.302	124.675	115.113	256.705	246.920	150.576	158.066	1.496.318
Ham Yağ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rafine Yağ	37.924	13.315	27.018	206.377	16.672	10.364	2.925	48.376	16.086	69.515	40.417	98.877	587.866
Küspe	38.169	69.000	65.055	66.080	104.664	4.134	20.452	10.948	3.595	15.334	11.170	21.661	430.262

Kaynak: TÜİK, 2021

Ek Tablo 27. Aylar itibarıyla Türkiye'nin soya tohumu, ham ve rafine yağı ve küspe ihracat miktarı (ton)

	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Toplam
2017/2018													
Tohum	18.326	0	0	26	364	26	85	74	572	133	130	208	19.965
Ham Yağ	3.175	3.536	1.922	263	340	7.654	2.632	2.743	2.996	10.061	5.309	9.831	50.462
Rafine Yağ	0	0	0	0	0	5,6	0	0	45,7	0	0	0	51,3
Küspe	6.518	3.142	322	1.746	6.698	1.147	764	1.641	7.136	360	97	6.583	36.153
2018/2019													
Tohum	442	17.598	1.380	208	2.452	196	477	294	2.021	442	442	2.146	28.125
Ham Yağ	10.357	4.678	11.068	17.054	8.676	8.775	2.070	31.218	11.354	3.484	12.955	10.850	132.538
Rafine Yağ	0,2	0	38,7	0	0	1	47,3	22,8	61,4	51,6	19,4	43	285,3
Küspe	517	8.264	249	5.037	144	6.675	5.858	5.198	4.984	10.558	5.588	2.010	55.081
2019/2020													
Tohum	518	409	390	3.207	1.680	0	8.294	2.156	9.277	6.732	4.910	1.302	38.876
Ham Yağ	9.121	2.516	11.299	3.678	20.308	6.853	22.951	7.396	18.635	13.314	23.529	38.797	178.396
Rafine Yağ	27,7	44,1	0	64,6	48,2	165,6	375,6	79	63,5	43	24,2	15.625	951.330
Küspe	1.752	1.296	1.619	5.867	3.261	7.552	2.789	8.941	6.146	8.983	6.412	11.212	55.830
2020/2021													
Tohum	156	0	1	-	9.179	220	1.092	143	0	11.979	4.400	3.356	30.527
Ham Yağ	6.353	13.921	8.720	26.619	11.069	10.799	15.698	18.237	10.035	20.758	35.051	41.361	218.621
Rafine Yağ	0	107	77	47	25	34	152	1.318	427	693	265	998	4.145
Küspe	14.000	5.002	6.901	6.884	4.962	1.550	6.058	6.095	3.251	1.763	55.666	39.583	151.715

Kaynak: TÜİK, 2021

Ek Tablo 28. Aylar itibarıyla Türkiye'nin soya tohumu, ham ve rafine yağı ve küspe ihracat değeri (bin \$)

	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Toplam
2017/2018													
Tohum	9.162	0	0	12	167	13	137	142	295	71	66	89	10.155
Ham Yağ	2.449	2.778	1.570	219	285	5.985	2.053	2.152	2.332	7.660	3.837	6.719	38.038
Rafine Yağ	0	0	0	0	0	7,3	0	0	47	0	0	0	54,3
Küspe	2.853	1.497	126	687	3.574	614	408	878	3.803	201	62	4.004	18.706
2018/2019													
Tohum	195	10.240	572	93	1.424	144	405	125	751	180	185	877	15.190
Ham Yağ	6.932	3.222	7.298	10.993	5.393	5.528	1.320	22.095	7.353	2.382	9.609	6.988	89.114
Rafine Yağ	0,3	0,2	31,8	0	0	0,7	40,1	11,5	47,6	35	17,7	30,1	214,8
Küspe	303	5.206	121	3.037	75	3.944	2.383	3.253	2.062	5.826	2.352	817	29.379
2019/2020													
Tohum	220	168	154	1.456	769	0	4.420	846	3.923	2.779	2.094	0,512	17.342
Ham Yağ	5.871	1.734	7.394	2.581	14.174	5.296	16.888	5.165	11.512	7.996	16.128	25.750	120.489
Rafine Yağ	19,5	33,4	0	55,5	50,1	117,8	309,2	66,9	49	43,8	28,8	14,353	788,253
Küspe	677	488	615	3.042	1.309	3.583	1.033	4.103	2.489	3.598	2.492	4.467	27.897
2020/2021													
Tohum	64	0	0	-	5.792	135	695	89	0	7.744	2.484	2.089	19.093
Ham Yağ	4.491	10.936	6.665	21.168	9.665	10.730	16.995	21.722	12.149	26.859	41.416	47.588	230.383
Rafine Yağ	-	106	82	53	32	42	175	1.714	562	906	372	1.394	5.437
Küspe	5.593	2.085	3.817	4.434	3.202	1.062	4.392	4.212	2.721	1.269	29.306	24.019	86.113

Kaynak: TÜİK, 2021

Ek Tablo 29. Yıllar itibarıyla Türkiye soya üretici fiyatları (TL/Kg)

Yıllar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ortalama	ÜFE (\$/kg)	Döviz Kuru
2003	0,38	0,40	0,41	0,40	0,42	0,40	0,40	0,39	0,39	0,35	0,40	0,44	0,40	0,27	1,50
2004	0,44	0,42	0,47	0,45	0,46	0,46	0,49	0,48	0,47	0,44	0,45	0,45	0,46	0,32	1,43
2005	0,47	0,47	0,47	0,48	0,49	0,49	0,49	0,48	0,48	0,47	0,47	0,43	0,47	0,35	1,35
2006	0,44	0,43	0,44	0,43	0,44	0,44	0,47	0,46	0,44	0,44	0,45	0,44	0,44	0,31	1,44
2007	0,44	0,44	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	0,50	0,56	0,59	0,47	0,36	1,31
2008	0,56	0,59	0,53	0,57	0,48	0,48	0,48	0,51	0,67	0,62	0,62	0,63	0,56	0,43	1,30
2009	0,63	0,63	0,61	0,63	0,62	0,73	0,73	0,73	0,65	0,68	0,74	0,86	0,69	0,44	1,55
2010	0,78	0,8	0,80	0,76	0,79	0,83	0,76	0,76	0,76	0,86	0,85	0,86	0,80	0,53	1,51
2011	0,80	0,88	0,89	0,90	0,90	0,86	0,90	0,91	0,99	0,91	0,9	0,92	0,09	0,53	1,68
2012	0,90	0,92	0,91	0,97	1,06	1,06	1,06	1,2	1,19	1,12	1,08	0,98	1,04	0,58	1,80
2013	1,01	0,98	0,96	0,97	0,96	0,96	0,96	0,96	1,07	1,04	1,01	1,01	0,99	0,52	1,91
2014	1,16	1,19	1,19	1,19	1,20	1,02	1,20	1,20	1,12	1,08	1,08	1,07	1,14	0,52	2,19
2015	1,08	1,06	1,06	1,06	1,06	1,12	1,12	1,09	1,05	1,14	1,14	1,14	1,09	0,40	2,72
2016	1,13	1,14	1,13	1,13	1,14	1,14	1,14	1,14	1,12	1,14	1,16	1,19	1,14	0,38	3,03
2017	1,22	1,23	1,23	1,23	1,23	1,23	1,23	1,23	1,23	1,38	1,46	1,5	1,28	0,35	3,65
2018	1,51	1,52	1,60	1,60	1,59	1,59	1,47	1,6	1,82	2,14	2,10	2,06	1,72	0,36	4,82
2019	2,10	2,14	2,17	2,20	2,20	2,22	2,22	2,22	2,08	2,04	2,07	2,06	2,14	0,38	5,68
2020	2,09	2,10	2,14	2,18	2,17	2,20	2,20	2,20	2,76	3,35	3,56	3,60	2,55	0,36	7,02
2021	3,62	3,70	3,67	3,71	3,79	3,78	3,91	4,02	4,50	4,97			3,96*	0,28*	13,79*

Kaynak: TÜİK, 2021, Haber Bülteni (Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi (2015=100) madde fiyatları) *10 aylık ort.

Ek Tablo 30. Dünya soya ihraç fiyatları (\$/ton)

Yıllar	ABD Rotterdam	Brezilya	Arjantin
	CIF	FOB	FOB
2017/18	403	396	386
2018/19	370	360	347
2019/20	380	367	354
2019 Ekim	385	372	354
2019 Kasım	377	370	353
2019 Aralık	381	369	367
2020 Ocak	390	359	361
2020 Şubat	376	346	347
2020 Mart	369	340	324
2020 Nisan	362	334	326
2020 Mayıs	360	338	329
2020 Haziran	369	365	346
2020 Temmuz	383	378	360
2020 Ağustos	387	397	369
2020 Eylül	419	434	410
2020/21 10ay. Ort.	564	528	522
2020/21 Ekim	454	503	456
2020/21 Kasım	502	521	483
2020/21 Aralık	513	490	502
2020/21 Ocak	574	535	557
2020/21 Şubat	581	522	554
2020/21 Mart	582	517	520
2020/21 Nisan	600	536	529
2020/21 Mayıs	646	566	556
2020/21 Haziran	615	543	527
2020/21 Temmuz	573	551	532

Kaynak: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA. <https://usda.library.cornell.edu/concern/publications/tx31qh68h?locale=en>

Ek Tablo 31. Dünya soya küspesi ihraç fiyatları (\$/ton)

Yıllar	Brezilya FOB	Arjantin FOB	Hamburg FOB
2017/18	368	375	382
2018/19	325	321	329
2019/20	328	331	338
2019 Ekim	312	309	319
2019 Kasım	318	318	318
2019 Aralık	326	331	324
2020 Ocak	321	336	332
2020 Şubat	317	330	334
2020 Mart	337	348	364
2020 Nisan	319	328	363
2020 Mayıs	314	318	328
2020 Haziran	321	319	325
2020 Temmuz	326	326	329
2020 Ağustos	342	337	345
2020 Eylül	381	377	378
2020/21 10 Ay. Ort.	453	447	467
2020/21 Ekim	436	434	430
2020/21 Kasım	465	463	470
2020/21 Aralık	469	469	468
2020/21 Ocak	517	516	535
2020/21 Şubat	483	476	526
2020/21 Mart	430	432	465
2020/21 Nisan	436	434	443
2020/21 Mayıs	445	439	454
2020/21 Haziran	421	408	436
2020/21 Temmuz	426	396	447

Kaynak: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA

Ek Tablo 32. Genel Ticaret Sistemine göre Türkiye soya ve soya ürünleri dış ticareti (Miktar: ton, Değer: bin \$)

Istpoz Adı	Miktar		Değer	
	2019/20	2020/21	2019/20	2020/21
İthalat				
Soya Tohumu	3.038.956	2.729.982	1.818.955	1.496.318
Soya Ham Yağ	109,9	0	76,2	0
Soya Rafine Yağ	31,7	88	168,3	587.866
Soya Küspesi	536.923	463	194.721	430.262
İhracat				
	Miktar		Değer	
	2019/20	2020/21	2019/20	2020/21
Soya Tohumu	38.876	30.527	17.342	19.093
Soya Ham Yağ	178.396	218.621	120.489	30.383
Soya Rafine Yağ	951.330	4.145	778.253	5.437
Soya Küspesi	55.830	151.715	27.897	86.113

Kaynak: TÜİK, 2020. Dış Ticaret İstatistikleri, Genel Ticaret Sistemine Göre Dış Ticaret

Ek Tablo 33. Dış ticarete konu olan soya ve soya ürünlerinin GTİP kodları

Soya Tohumu
1201.00.90.00.00
1201.00.10.00.00
Soya Ham Yağ
1507.10.90.00.00
1507.10.10.00.00
Soya Rafine Yağ
1,51620960013
1,51620910012
1507.90.90.00.00
1507.90.10.00.00
Soya Küspesi
2304.00.00.00.00

Ek Tablo 34. Soya ve türevlerine ilişkin gümrük vergisi uygulamaları

G.T.İ.P	Gümrük Vergisi Oranı (%)
Tohum	
1201.00.90.00.00	0
1201.00.10.00.00	0
Soya Ham Yağ	
1507.10.90.00.00	31,2
1507.10.10.00.00	0
Soya Rafine Yağ	
1516.20.96.00.13	46,8
1516.20.91.00.12	46,8
1507.90.90.00.00	31,2
1507.90.10.00.00	5
Soya Küspesi	
2304.00.00.00.00	0

TB, 2021. T.C. Ticaret Bakanlığı (www.ticaret.gov.tr)

KAYNAKLAR

- AMIS, 2021. Market and Database (<https://app.amis-outlook.org/#/market-database/supply-and-demand-overview>)
- Anonymous, 2019. Oilseed World Market and Trade. USDA, November.
- McFarlane, I., O'Connor, E.A. 2015. World Soybean Trade: Growth and Sustainability
- Nurgül, E. 2018. Soya Bitkisinin Hayvan Beslenmesindeki Yeri ve Önemi, Uluslararası Doğu Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Dergisi, 1(1): 143-157, 2018
- TB, 2021. T.C. Ticaret Bakanlığı web sayfası (www.ticaret.gov.tr).
- TEPGE, 2021. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü, Tarım Ürünleri Piyasaları Soya Raporu, Haziran 2021.
- TÜİK, Tarım İstatistikleri, Dış Ticaret İstatistikleri ve Fiyat İstatistikleri Veritabanları, 2021.
- USDA, Foreign Agricultural Service; Production, Supply and Distribution Database, 2021.
- USDA, World Agricultural Supply and Demand Estimates (WASDE Report-September 2021).
- Yem ve Katkı, 2021 Yem Ham Maddeleri: Soya ve 2021 Beklentileri (<https://www.yemvekatki.com>).

